

תפסיר רס"ג

מִי־אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ

אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כַּמַּעֲשִׂיךָ

וּכְגִבּוֹרְתֶךָ: ַׁׁ אֱלֹהִים. אֵת שְׂרִיתָא

לְאַחֲזָאָה יָת עֲבָדְךָ. יָת רְבוּתְךָ. וְיָת יָדְךָ

תְּקִיפֹתָא. דְּאֵת הוּא אֱלֹהָא דְשִׁכְנִיתְךָ

בַּשָּׁמַיָא מְלַעֲיָלָא וְשְׁלִיט בְּאַרְעָא:

לִית דִּיעֲבִיד כְּעוֹבְדְךָ וּכְגִבּוֹרְתֶךָ:

כֹּה אֶעֱבְרָה־נָא וְאֶרְאֶה אֶת־

הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן הַהַר הַטּוֹב

הַזֶּה וְהַלְבַּנּוֹן: אֶעֱבֹר כְּעֵן. וְאֶחֱזִי יָת אַרְעָא טְבָתָא. דְּבַעֲבָרָא

דִּירְדְנָא. טוֹרָא טְבָא. הַדִּין וּבֵית מִקְדָּשָׁא: כֹּה וַיִּתְעַבֵּר יְהוָה

בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי

רַב־לֶךְ אֶל־תּוֹסֵף דְּבַר אֵלַי עוֹד בַּדְּבַר הַזֶּה:

וְהוּא רָגַז מִן קִדְּם יִי עָלַי בְּדִילְכוֹן. וְלֹא קִבֵּיל מִנִּי. וַאֲמַר יִי לִי סִגֵּי לֶךְ.

לא אלאה פי אלסמא ולא פי

אלארץ. יצנע כצנאיעד

וגברוותך: כה) אסאלך אן

אגוז. ואנציר אלי דיאלך

אלבלד אלגיד. אלדי מן דיאך

גאנב אלארדן. ודיאלך אלגבל

אלגיד ואלבנאן: כו) פוגד

אללה עלי בסבבכם (עלי מא

בין). ולם יסמע לי. בל קאל לי

— רס"י —

הממחין בידו כשרוצה לעשות חסד ולעבור על מדותיו, אתה אין מי ימחה בידך אם תמחול לי ותבטל גורתך. ולפי פשוטו אתה החלות להראות את עבדך מלחמת סיוון ועוג, כדכתיב (דברים 3, 6) ראה החלתי תת לפניך, הראני מלחמת שלשים ואחד מלכים: כה אעברה נא. אין נא אלא לשון בקשה: החר הטוב הזה. זו ירושלים: והלבנון. זה בית המקדש: כו ויתעבר ה'. נתמלא חמה: למענכם. בשבילכם, אתם גרמתם לי. וכן הוא אומר (מכילת קו, 3) ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם: רב לך. שלא

אתה החלות להראות את עבדך. פתח להיות עומד ומתפלל, אף על פי שנגזרה גזרה. אמר לו ממך למדתני שאמרת לי (שמות 3, 6) ועתה הניחה לי, וכי תופס הייתי בך, אלא לפתוח פתח, שבי תלוי להתפלל עליהם, כמו כן הייתי סבור לעשות עכשיו: את גדלך. זו מדת טובך וכן הוא אומר (דברים יד, 18) ועתה יגדל נא פח ה': ואת ידך. זו ימינה, שהיא פשוטה לכל באי עולם: החזקה. שאתה כובש ברחמים את מדת הדין החזקה: אשר מי אל וגוי. אינך דומה למלך בשר ודם, שיש לו יועצין וסנקטורין

תפסיר רס"ג

חספד. לא תזיד פי מסאלתי פי
הדיא אלבאב: כז) לכן אצעד
אלי ראס אלקלעה. וארפע
עינאד. גרבא ושמאלא.
וגנובא ושרקא ואנצ'רהא
בעינאד. פאנד לא תגוז הדיא
אלארדן: כח) ומר יהושע
ושד'דה וא'ידה. פאנה יעבר.
בין ידי הולאי אלקום
והו ינחלהם אלבלד אלדי
תראה: כט) תים גלסנא פי
אלואד. מפא ילי בית פעור:

לא תוסיף. למלא קדמי. עוד בפתגמא
הדין: כז **עלה | ראש הפסגה**
ושא עיניך ימה וצפנה
ותימנה ומזרחה וראה
בעיניך כי לא תעבר את-

הירדן הזה: סק לריש רמתא. וזקף
עינך. למערבא ולצפונא. ולדרומא
ולמדנחא וחזי בעינך. ארי לא תעבר ית
ירדנא הדין: כח **וצו את יהושע**

ותזקהו ואמצהו כי הוא יעבר לפני העם הזה
והוא ינחיל אותם את הארץ אשר תראה:
ופקיד ית יהושע ותקיפהי ואלימהי. ארי הוא יעבר. קדם עמא הדין.
והוא יחסינ יתהון. ית ארעא דתחזי: כט **ונשב בגיא מול**
בית פעור: ויתיבנא בחלתא. לקביל בית פעור: פ

— כס"י —

לפנייהם ינחלו. ואם לאו לא ינחלו. וכן אתה
מוצא פשש'לח מן העם אל העי והוא ישב
(יבושע ז, ט) ויבו מהם אנשי העי וגו' (שם ז, י).
וכיון שנפל על פניו אמר לו קום לך. קם לך
פתיב, אתה הוא העומד במקומך ומשלח את
בני למלחמה, למה זה אתה נפל על פניך,
לא כך אמרתי למשה רבך אם הוא עובר,
עוברין, ואם לאו, אין עוברין: כט **ונשב**
בגיא וגו'. ונצמדתם לעבודה זרה ואף על פי
כן (דברים ז, ט) ועתה ישראל שמע אל החקים
והכל מחול לך ואני לא זכיתי למחל לי:

יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן
ומפציר. דבר אחר רב לך הרבה מזה שמוור
לך, רב טוב הצפון לך: כז **וראה בעיניך.**
בקשת ממני (פסוק כט) ואראה את הארץ
הטובה, אני מראה לך את כל שראמר
(דברים לד, ט) ויראהו ה' את כל הארץ: כח **וצו**
את יהושע. על הטרדות ועל המשאות ועל
הריבות: ותזקהו ואמצהו. בדברך, שלא
ירך לבו לומר כשם שנענש רבי עליהם כך
סופי לענש עליהם, מבטיחו אני כי הוא
יעבור והוא ינחיל: כי הוא יעבר. אם יעבור

תפסיר רס"ג

ד א ואלאן יא אסראיל. אסמע אלדסום ואלאחכאם. אלתי אנא מעלמכם לתעמלו בהא. לפי תחיון. ותדכילו פתחוזו אלבלד. אלד"י אללה אלאה אביאיכם מעטיכם: (ב) לא תזידו שייא. עלי מא אמרכם בה. ולא תנקצו מנה. בל אחפצו וצאיא אללה רבכם. אלד"י אנא אמרכם אליום: ג ועיונכם קד ראת. גמיע מא צנע אללה בפעור אלצנם. אן כל רגל אתבעה. אנפד"ה אללה רבכם מן בינכם:

ד א ועתה ישראל שמע אל-החקים ואל-המשפטים אשר אנכי מלמד אתכם לעשות למען תחיו ובאתם וירשתם את-הארץ אשר יהוה אלהי אבותיכם נתן לכם: וכען ישראל. שמע לקימיא ולדינייא. דאנא. מליף יתכון למעבד. בדיל דתיחון. ותיעלון ותירתון ית ארעא. דיין אלהא דאבהתכון יהיב לכון: ב לא תספו על-הדבר אשר אנכי מצוה אתכם ולא תגרעו ממנו לשמור את-מצות יהוה אלהיכם אשר אנכי מצוה אתכם: לא תיספון. על פתגמא דאנא מפקיד יתכון. ולא תמנעון מניה. למטר. ית פקודיא דיין אלהכון. דאנא מפקיד יתכון: ג עיניכם הראות את אשר-עשה יהוה בבעל פעור כי כל-האיש אשר הלך אחרי בעל-פעור השמידו יהוה אלהיך מקרבך: עיניכון חזאה. ית. דעבד יי בפלחי בעלא פעור. ארי כל

— רס"י —

ד ב לא תספו. כגון חמש פרשיות בתפלין, חמשת מינין בלולב, וחמש ציציות, וכן ולא תגרעו:

תפסיר רס"ג

ד) ואתם אללאזמין. טאעה
אללה רבכם. כלכם אחיא
אליום: ה) אנצ'רו קד עלמתכם.
רסומא ואחכאמא. כמא
אמרני אללה רבי. לתצנעוהא
פי אלבלד. אלד'י אנתם.
צאירין אליה לתחווזה:
ו) פאחפצ'והא ואעמלו בהא.
לאנהא חכמתכם ופהמכם.
בחצ'רה אללאמם. אד'י הם
סמעו הד'יה אלרסום. יקולון
איקינא. אן הד'יא אלקביל
אלכפיר. שעב חפים פהים:
ז) לאן אייה' אמה כבירה. להא
אלאה קריב מנהא. כאללה

גוברא. דהליך בתר בעלא פעור. שיציה.
" אלהך מבינך: ואתם
הדבקים ביהוה אלהיכם
חיים כלכם היום: ואתון
דאדביקתון. בדחלתא די אלהכון.
קימין פולכון יומא דין: (שני)
ה ראה | למדתי אתכם
חקים ומשפטים כאשר
צוני יהוה אלהי לעשות כן
בקרב הארץ אשר אתם
באים שמה לרשתה: חזו

דאליפית יתכון. קימין ודינין. כמא דפקדני " אלהי. למעבד כן. בגו
ארעא. דאתון. עלין לתמן למירתה: ושמרתם ועשיתם
כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים
אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו
רק עם-חכם ונבון הגוי הגדול הזה: ותשרון
ותעבדון. ארי היא חכמתכון וסוכלתנותכון. לעיני עממיא. דישמעון.
ית כל קימייא האלין. ויימרון. לחוד עם חפים וסוכלתן. עמא רבא
הדין: כי מי-גוי גדול אשר-לו אלהים קרבים

— רש"י —

ו ושמרתם. זו משנה: ועשיתם. כמשמעו: כי הוא חכמתכם ובינתכם וגוי. בזאת תחשבו
חכמים ונבונים לעיני העמים:

וזלק הדקדוק: לעשות כן בקרב הארץ. תיבת כן בזקף קטן דלא כדפוסים וכ"כ א"ת.

תפסיר רס"ג

רבנא. מתא מא דעונאה: (ח) ואייהו אמה כבירה. להא רסום ואחכאם עאדלה. כגמיע חדיה אלתורייה. אלדי אנא תאליהא עליכם אליום: (ט) וכיאצה אחתרו ואחפינ נפסד גדא. פלא תנסא אלפלאם אלדי ראתה עינאד. ולא יזול מן קלבד. טול אייאם תיאתד. פל ערפה לאבנד ואבן אבנד: (י) פי יום וקפת בין ידי אללה רבד ענד חריב. חין קאל אללה לי אגמע לי אלקום. חתי אסמעם פלאמי. לפי יתעלמו

אליו ביהוה אלהינו
בכל-קראנו אליו: ארי מן עם
רב. דליה אלה קריב ליה לקבלא
צלותיה בעדן עקתיה. ביי אלהנא. בכל
עדן דאנחנא מצלן קדמוהי: ומי
גוי גדול אשר-לו חקים
ומשפטים צדיקים בכל
התורה הזאת אשר אנכי
נתן לפניכם היום: ומן עם רב.
דליה. קימין ודינין קשיטין. בכל אוריתא
הדא. דאנא. יהיב קדמיכון יומא דין: ט רק השמר לך
ושמר נפשך מאד פן-תשכח את-הדברים
אשר-ראו עיניך ופן-יסורו מלבבך כל ימי
חיך והודעתם לבניך ולבני בניך: לחוד. אסתמר
לך וטר נפשך לחדא. דלמא תתנשי ית פתגמיא דחזאה עינד. ודלמא
יעדון מלבך. פל יומי חיד. ותהודענון לבנד ולבני בנד: ד יום
אשר עמדת לפני יהוה אלהיך בחרב באמר
יהוה אלי הקהל-לי את-העם ואשמעם

— רס"י —

ח חקים ומשפטים צדיקים. הגונים ומקבלים: ט רק השמר לך וגי פן תשכח את הדברים. אז בשלא תשכחו אותם ותעשו על אמתתם תחשבו חכמים ונבונים ואם תעונו אותם מתוך שכחה תחשבו שוטים: יום אשר עמדת. מוסב על מקרא שלמעלה ממנו אשר ראו עיניך, יום אשר עמדת בחרב אשר ראיתם את הקולות ואת

תפסיר רס"ג

אן זכאפונני. טול אלאיאים
אלדי הם מקימין אחיא עלי
אלארץ. ויעלמון בניהם:
(יא) ותקדמתם ונקפתם אספל
אלגבל. והו משתעל באלנר
אלי כבד אלסמא. יחיש בזה
סואד אלגים ואלציבאב:
(יב) פפלמכם אללה מן לדן
אלנר. פכנתם סאמעין
אלכלאם. ושבבהא לם תרון סוא
אלצות פקט: (יג) ואכברכם
בעהדה. אלדי אמרכם אן
תעמלו בזה אלעשר אלכלמאת.
וכתבהא עלי לוחי אלחגארה:

אֶת־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן
לִירְאָה אֹתִי כָּל־הַיָּמִים
אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה
וְאֶת־בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן: יוֹמָא.

דקמתא. קדם יי אלהך בחורב. פד אמר
יי לי. פנוש קדמי ית עמא. ואשמענון ית
פתגמי. דילפון למדחל קדמי. כל יומיא
דאנון קימין על ארעא. וית בניהון ילפון:

וְתִקְרְבוּן

❦ ❦ ❦
בספרי
תיכון

וְתַעֲמְדוּן תַּחַת הַהָר וְהָהָר
בְּעַר בָּאֵשׁ עַד לֵב הַשָּׁמַיִם

חֲשֹׁךְ עָנָן וְעַרְפֶּל: וקריתון וקמתון בשפולי טורא. וטורא.

בער באישתא עד צית שמיא. חשוכא עננא ואמשתא: יב וידבר

יהנה אליכם מתוך האש קול דברים אתם

שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול: ומליל

יי. עמכון מגו אישתא. קל פתגמין אתון שמעין. ודמו. ליתיכון חזן

אלהין קלא: יג ויגד לכם את-בריתו אשר צוה

אתכם לעשות עשרת הדברים וכתבם

על-שני לוחות אבנים: וחוי לכוון ית קימיה. דפקיד יתכוון

למעבר. עשרא פתגמין. וכתבנון. על תרין לוחי אבניא:

— כס"י —

הלפידים: ילמדון. ילפון. לעצמם: ילמדון. יאלפון. לאחרים:

תפסיר רס"ג

יד) ואמרני פי ד'אלך אלוקת. באן אעלמכם רסומא ואחכאמא. אעמלודהא פי אלבלד. אלד'י אנתם גאיוון אליה לתחוזזה: טז) פ'אחד'רו ג'דא עלי נפוסכם. פ'אנכם לם תרון שבהא. פי זום כ'אטבכם אללה. פי חריב מן וסט אלנר: טז) כלא תהלכוהא פתצענו לכם פסלא עלי שכל כל שכ'ן. מן ד'כר או אנת'י: יז) או שכל מן בהאים אלארץ. או שכל מן טאיר ד'ז גנאח. אלד'י וטיר פי אלסמא: יח) או שכל מומא

וְאֶתִּי צוּה יְהוָה בְּעַת
הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֻקִּים
וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אֹתָם
בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אֶתֶּם עֹבְרִים

שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וַיְתִי. פְּקִיד יי
בְּעֵדְנָא הַהוּא. לְאֵלְפָא יִתְכוּן. קְיָמִין
וְדִינִין. לְמַעַבְדְּכוּן יִתְהוּן. בְּאַרְעָא.
דְּאַתוּן. עֹבְרִין לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:

וְנִשְׁמַרְתֶּם מְאֹד
לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם
כָּל-תְּמוּנָה בַּיּוֹם דְּבַר יְהוָה אֵלֵיכֶם בְּחֹרֵב

מֵתוֹךְ הָאֵשׁ: וְתִסְתַּמְרוּן לַחֲדָא לְנַפְשֵׁיכֶם. אַרִי לָא חֲזִיתוּן כָּל
דְּמוֹ. בַּיּוֹמָא. דְּמִלִּיל יי עִמְכוּן. בְּחֹרֵב מְגוֹ אִישְׁתָּא:
פִּין-תְּשַׁחֲתוּן וְעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת

כָּל-סִמּוֹל תְּבֻנִית זָכָר אוֹ נְקֵבָה: דְּלִמָּא תַחְבְּלוּן.
וְתַעֲבִדוּן לְכוּן. צִלָּם דְּמוֹת כָּל צוּרָא. דְּמוֹת דְּכָר אוֹ נֻקְבָּא:
תְּבֻנִית כָּל-בְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ תְּבֻנִית

כָּל-צִפּוֹר כְּנָף אֲשֶׁר תַּעֲוֹף בַּשָּׁמַיִם: דְּמוֹת. כָּל
בְּעִירָא דְּבְאַרְעָא. דְּמוֹת כָּל צִפּוֹר גָּפָא. דְּפָרַח בְּאוּיר רְקִיעַ שְׁמַיָּא:
תְּבֻנִית כָּל-רֶמֶשׂ בְּאֲדָמָה תְּבֻנִית כָּל-דְּגָה

— רס"י —

יד ואתי צוה ה' בעת ההוא ללמד אתכם. תורה שבעל פה: טז סמל. צורה:

זולק הדקדוק: י ואתי צוה יי. ס"א תיבת ואתי ברביע (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

ידב עלי' אלארץ. או שכל מן אלסמך. אלד' פי אלמא תחת אלארץ: יט) וכלא תרפע עינאך אלי' אלסמא. ותנצ'ר. אלשמס ואלקמר ואלכואכב. וסאיר נגום אלסמא. ותזול. ותסגד להא ותעבדהא. אלד' בת' נודהא אללה רבך. לגמיע אלשעוב. אלד' תחת גמיע אלסמא: כ) ואנתם אצטפאכם אללה. ואכרגכם מן שביה בכור אלחדיד מן מצר. לתכוננו לה. שעב צפוח כהדיא אליום: כא) ואד' קד וגד אללה עלי

אֲשֶׁר-בַּמַּיִם מִתַּחַת לְאָרֶץ:
 דְּמוֹת. כָּל רַחֲשָׁא דְּבִארְעָא. דְּמוֹת. כָּל
 נוּגֵי דְּבַמְיָא מְלַרְע לְאִרְעָא: יט) וּפְנֵי-
תְּשָׂא עֵינֶיךָ הַשָּׁמַיְמָה
וְרֵאִיתָ אֶת-הַשָּׁמַשׁ וְאֶת-
הַיָּרֵחַ וְאֶת-הַכּוֹכָבִים כֹּל
עָבָא הַשָּׁמַיִם וְנִדְחַת
וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וְעַבַּדְתֶּם
אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

אַתֶּם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל-הַשָּׁמַיִם: וְדַלְמָא
 תזקוף עינך לשמיא. ותחזי. ית שמשא וית סיהרא וית פוכביא. כל
 חילי שמיא. ותטעי. ותסגוד להון ותפלחנין. דזמין. יי אלהך יתהון.
 לכל עממיא. תחות כל שמיא: כ) **וְאֶתְכֶם לִקַּח יְהוָה**
וַיֹּצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרָזִל מִמִּצְרַיִם לְהִיּוֹת לוֹ
לְעַם נַחֲלָה בְּיוֹם הַזֶּה: ויתכון קריב יי לדחלתיה. ואפיק
 יתכון. מפורא דברזלא ממצרים. למהוי ליה. לעם אחסנא פיומא
 הדין: כא) **וַיְהִי הַזֶּה הַתְּאַנְּף־בִּי עַל דְּבָרֵיכֶם וַיִּשְׁבַּע**
לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת-הַיַּרְדֵּן וּלְבַלְתִּי-בָא אֶל-

רס"ד

וכן הוא אומר (תכליס לו, ג) כי החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא: כ מפורא. הוא כלי שמעוקים בו את הזקב: כא התאנף. נתמלא רוגז: על דבריכם. על אודותיכם על עסקיכם:

יש ופן תשא עיניך. להסתכל בדבר ולתת לב לשוב לטעות אחריהם: אשר חלק ונוי לכל העמים. להאיר להם. דבר אחר לאלהות. לא מנען מלטעות אחריהם, אלא החליקם בדברי הבליהם לטרדם מן העולם.

תפסיר רס"ג

הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה: וּמִן
 קֶדֶם יְיָ הוּא רָגַז עָלַי עַל פְּתֻגְמֵיכֹן. וְקַיִים.
 בְּדִיל דְּלֹא לְמַעַבְרֵי יְת יִרְדְּנָא. וּבְדִיל
 דְּלֹא לְמִיעַל לְאַרְעָא טְבָתָא. דִּי אֱלֹהִי:
 יְהִיב לְךָ אַחְסָנָא: כִּי אֲנֹכִי מֵת
 בְּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינְנִי עֹבֵר
 אֶת־הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם עֹבְרִים
 וִירְשֶׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ

בְּסַבְבַּכֶּם וְקִסֶּם לֵלֵא אַעְבַּר
 אֶל־אֲרֵדִן. וְלֵא אֲדַכֵּל אֶלְבָּלֵד
 אֶלְגִּייד. אֶלְדִּי אֶלְלָה רַבָּךְ
 מְעַטִּיד נַחֲלָה: כַּב) וְאַנָּא מְאִית
 פִּי הָדִיא אֶלְבָּלֵד. לֹא אַעְבַּר
 אֶל־אֲרֵדִן. וְאַנְתֶּם עַאבְרוּהָ.
 פְּתַחוּזוּ דִּיאֲלֵךְ אֶלְבָּלֵד אֶלְגִּייד:
 כג) אַחְדִּירוּ אֵן תְּנִסוּ עַהֲד
 אֶלְלָה רַבְכֶּם. אֶלְדִּי עַהֲדָה
 מְעַכְכֶּם. פְּתַצְנְעוּ לְכֶם פְּסִלָא.
 שְׁבַה כָּל מָא נְהַאֲךְ עֵנָה אֶלְלָה
 רַבָּךְ: כד) לֵאן עֲקָאב אֶלְלָה

הַטּוֹבָה הַזֹּאת: אֲרִי אָנָּא. מְאִית בְּאַרְעָא הָדָא. לִית אָנָּא עֹבֵר
 יְת יִרְדְּנָא. וְאַתּוֹן עֹבְרִין. וְתִירְתּוּן: יְת אַרְעָא טְבָתָא הָדָא:
 כִּי הִשְׁמַרְוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ אֶת־בְּרִית יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פְּסָל
 תְּמוּנֹת כָּל אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: אִסְתְּמַרְוּ לְכוּן.
 דְּלִמָּא תַתְּנִשׁוּן יְת קַיְמָא דִּי אֱלֹהֵיכֹן. דְּגִזַּר עִמָּכֹן. וְתַעֲבֹדוּן לְכוּן צִלָּם
 דְּמֹות כּוּלָּא. דְּפַקְדֹּךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ: כִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִישׁ

— רס"י —

כִּי אֲנֹכִי מֵת וְגַי אֵינְנִי עֹבֵר. מְאִית עֹבְרִין: כג) תְּמוּנֹת כָּל. תְּמוּנֹת כָּל דְּבַר:
 שְׁמַת מְהִיכֹן יַעֲבַר. אֶלָּא אַף עֲצֻמוֹתֵי אֵינִים אֲשֶׁר צִוְּךָ ה'. אֲשֶׁר צִוְּךָ עָלְיוּ שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת:

זֶלֶק הַרְקָדוּךְ: כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ. תִּיבַת אֲנֹכִי בְּרַבִּיעַ בְּכָל הַתִּיגָאן וְהַמְתַּכּוֹנֵן בְּזֵה יִמְצָא
 טוֹב טַעַם וְדַעַת. וְכַשְׁתַּדְּקֵךְ בְּמַקְרָאוֹת לֹא תִמְצָא שְׁנֹזְכֵר שֵׁם מִיתָה סְמוּךְ לְשֵׁם מִשָּׁה. וְיִמַּת שֵׁם
 מִשָּׁה בָּאָה מִלַּת שֵׁם וְהַפְּסִיקָה וְכֵן מִשָּׁה עַבְדִּי מֵת הַפְּסִיקָה תִּיבַת עַבְדִּי בְּאִמְצַע כִּי סוּדוּ עֵץ
 הַחַיִּים. וְעֵינֵן בְּזוּהַר שְׁמוֹת דָּף קַע"ד ע"א וּבְפִרְשַׁת בְּרֵאשִׁית דָּף כ"א ע"ב וּדָף ל"ז וְרִישׁ דָּף ל"ח
 וּדָף נ"ג ע"א וּבְפִרְשַׁת וִיחִי דָּף רכ"א ע"א וּבְפִרְשַׁת שְׁמִינִי וּבְפִרְשַׁת אַחֲרֵי מוֹת וּבְרַעִיא מְהִימָנָא
 מִשְׁפֻּטִים. פִּירוּשׁ עֵץ חַיִּים עֵץ הַיּוֹנֵק מִן הַחַיִּים הֵם חו"ב ע"ש:

תפסיר רס"ג

רַבֵּךְ נֹאֵר אֶכְאֵלָהּ. הוּא אֶלְטָאִיק
 אֶלְמַעַאקֵב: כה) וְאֵדִיא אֶוֹלְדֵתִם
 בְּנִין וּבְנֵי בְנִין. וְעַתְקֹתֶם פִּי
 אֶלְבֵּלֵד. פֶּאֶפְסֵדֵתֶם. בְּאֵן עֲמֵלְתֶם
 פֶּסְלָא מִן כָּל שִׁבְהָ. וּפְעֵלְתֶם
 אֶלְשֵׁר. בֵּין יְדֵי אֵלְלָהּ רַבְכֶם
 וְאֶסְכִּיטְמֹוּהָ: כו) קֹדֶד אֶשְׁהִידֵת
 עֲלֵיכֶם מִן אֵלִיּוֹם אֶלְסְמָאוֹאת
 וְאֶלְאֶרֶץ. אֲנַכֶם סְתַבִּידוֹן
 סְרִיעָא. עֵן אֶלְבֵּלֵד. אֶלְדִּי
 אֲנַתֶם עֶאבְרִין אֶלְאֶרְדֵן אֵלִיהָ
 לְתַחֲוֹוָה. וְלֹא תִטּוֹל מִדְתַכֶם
 פִּיהָ. בַּל אֲנַפְאֵדִיא תִנְפַדִּין:
 כז) וַיִּבְדַּדְכֶם אֵלְלָהּ פִּי מֵא

אֶכְלָהּ הוּא אֵל קָנָא: אָרִי יי
 אֵלְהֶךְ. מִימְרִיהָ אִישָׁא אֶכְלָא הוּא. אֵל

פ קנא: פ טעלדנטיד בספרי תימן

קָנָא: פ טעלדנטיד בספרי תימן
 תוֹלִיד בְּנִים וּבְנֵי בְנִים
 וְנוֹשְׁנֵתֶם בְּאֶרֶץ וְהַשְׁחַתֶּם
 וְעַשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוֹנֹת כָּל
 וְעַשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינַי

יְהוָה-אֵלֵהֶיךָ לְהַכְעִיסוֹ: אָרִי
 תִילְדוֹן בְּנִין וּבְנֵי בְנִין. וְתַתְעַתְקוֹן
 בְּאֶרְעָא. וְתַחַבְלוֹן. וְתַעַבְדוֹן צֵלִם דְּמוֹת
 כּוֹלָא. וְתַעַבְדוֹן דְּבִישׁ. קָדִם יי אֵלְהֶךְ לְאֶרְגּוֹא קְדֻמוֹהִי:

כֹּה הָעִידֹתִי בְכֶם הַיּוֹם אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ
 כִּי-אֲבַד תֵּאבְדוּן מֵהָרַם מֵעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם
 עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׂמָּה לְרַשְׁתָּהּ לֹא תֵאָרִיכּוּן
 יָמִים עָלֶיהָ כִּי הַשָּׁמַד תִּשְׁמְדוּן: אִסְהִידִית בְּכוּן יוֹמָא
 דִּין יַת שְׁמִיָּא וְיַת אֶרְעָא. אָרִי מִיבַד תִּיבְדוֹן בְּפִרְיעָא. מֵעַל אֶרְעָא.
 דִּאֲתוֹן. עֹבְרִין יַת יַרְדֵּנָא. לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ. לֹא תִירְכוּן יוֹמִין עֲלֵהָ. אָרִי
 אֲשַׁתִּיצָאָה תִשְׁתִּיצוּן: כֹּה וְהַפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם בְּעַמִּים

רס"י

לְנוֹשְׁנֵתֶם. כְּדִי שְׁלֹא יִתְקִים בְּהֶם (פסוק כו) כִּי
 אֲבַד תֵּאבְדוֹן וְזֶהוּ שְׁנַאֲמַר (דניאל ט, יד) וַיִּשְׁקַד
 ה' עַל הָרַעָה וַיִּבְיֵאָהָ עֲלֵינוּ כִּי צָדִיק ה'
 אֶלְהֵינוּ, צְדָקָה עֲשָׂה עִמָּנוּ שְׁמַחַר לְהַבִּיאָהָ
 שְׁתֵּי שָׁנִים לְפָנַי זְמַנָּה: כו הָעִידֹתִי בְכֶם.
 הִנְנִי מְזַמְנִים לְהִיּוֹת עֲדִים שְׁהַתְרִיתִי בְכֶם:

כד אל קנא. מקנא לנקום אנפרימניט בלע"ז
 [חמה] מתחרה על רגזו להפרע מעובדי עבודה
 זרה: כה ונושנתם. רמו להם שוגלו ממנה
 לסוף שמונה מאות וחמשים ושתים שנה,
 כמנין ונושנתם. והוא הקדים והגלם לסוף
 שמונה מאות וחמשים והקדים שתי שנים

תפסיר רס"ג

וְנִשְׂאֲרֹתֶם מִתִּי מִסֶּפֶר
 בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהֵג יְהוָה
 אֶתְכֶם שָׁמָּה: וַיְבַדֵּר יי. יִתְכוּן
 בִּינִי עִמָּמִיא. וְתִשְׁתָּארוֹן עִם דְּמַנְיָן.
 בְּעִמָּמִיא. דִּידְבַר יי. יִתְכוּן לְתַמְן:
 כח וְעַבְדֵּתֶם-שָׁם אֱלֹהִים
 מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וְאֶבֶן
 אֲשֶׁר לֹא-יִרְאוּן וְלֹא
 יִשְׁמְעוּן וְלֹא יֵאכְלוּן וְלֹא
 יִרְיֹחוּן: וְתִפְלָחוּן תַּמְן לְעִמָּמִיא פְּלָחִי
 טְעוּתָא. עוֹבֵד יְדֵי אֲנָשָׁא. אָעָא וְאִבְנָא. דְּלֹא חֲזוֹן וְלֹא שָׁמְעִין וְלֹא
 אֲכָלִין וְלֹא מְרִיחִין: כט וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת-יְהוָה
 אֱלֹהֵיךָ וּמִצֵּאתָ כִּי תִדְרָשְׁנוּ בְּכָל-לְבָבְךָ וּבְכָל-
 נַפְשֶׁךָ: וְתִתְבָּעוֹן מִתַּמְן. יֵת דְּחִלְתָּא דִּי אֱלֹהֵךָ וְתִשְׁכַּח. אַרִי תִבְעִי
 מִן קְדָמוּהִי. בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשֶׁךָ: ל בַּעַר לֶךָ וּמִצֵּאֲוֹךָ כָּל
 הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים וְשִׁבְתָּ עַד-
 יְהוָה אֱלֹהֵיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלוֹ: כד תִּיעוֹק לְךָ. וַיִּשְׁכַּחוּנְךָ.
 כָּל פְּתַגְמֵיָא הָאֵלִין. בְּסוֹף יוֹמֵיָא. וְתִתְנוּב לְדְחִלְתָּא דִּי אֱלֹהֵךָ. וְתִקְבִּיל
 לְמִימְרֵיהּ: לא כִּי אֵל רַחוּם יְהוָה אֱלֹהֵיךָ לֹא יִרְפֶּךָ

— רס"י —

כח וְעַבְדֵּתֶם שָׁם אֱלֹהִים. כְּתִרְגוּמוֹ. עוֹבְדִים לָהֶם: לא לֹא יִרְפֶּךָ. מְלַחְחוּיָךְ בְּךָ
 מִשְׁאֲתֶם עוֹבְדִים לְעוֹבְדֵיהֶם כְּאֵלוֹ אַתֶּם בְּדִיו. וְלִשׁוֹן לֹא יִרְפֶּךָ לְשׁוֹן לֹא יִפְעִיל הוּא.

תפסיר רס"ג

רחום. לא יכיליך ולא יתרכך. ולא ינסא עהד אבאיך אלד"י קסם בזה להם: לב) ואלאן פאסאל ען אלאיאם אלאואיל אלד"י סלפת מן קבלך. מן יום כילק אללה אדם עלי אלארץ. ומן טרף אלסמא אלי טרפהא. הל פאן קט מתיל הדיא אלאמר אלעצ"ים. או סמע מתילה: לג) והל סמעת אפיה צות אללה. מכלמהא מן וסט אלנר. פמא סמעת אנת פעאשת: לד) או רפע אללה לה

וְלֹא יִשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת-בְּרִית אֲבֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם: אֲרִי אֱלֹהָ רַחֲמָנָא יי אֱלֹהֶךָ. לֹא יִשְׁבַּקְנֶךָ וְלֹא יַחְבֵּלְנֶךָ. וְלֹא יִתְנַשֵּׁי יָת קִימָא דְאַבְהָתְךָ: דְקִים לְהוּן: לִב כִּי שְׂאֵל-נָא לְיָמִים רֵאשֻׁנִים אֲשֶׁר-הָיוּ לְפָנֶיךָ לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים | אָדָם עַל-הָאָרֶץ

וְלִמְקַצֵּה הַשָּׁמַיִם וְעַד קִצֵּה הַשָּׁמַיִם הִנְהִיָּה כְּדָבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אוֹ הַנִּשְׁמָע כָּמֹהוּ: אֲרִי שְׂאֵל כְּעֵן לְיוֹמֵיָא קְדָמָי דְהוּן קְדָמְךָ. לְמִן יוֹמָא דְבָרָא יי אָדָם עַל אַרְעָא. וְלִמְסִיפֵי שָׁמַיָא וְעַד סִיפֵי שָׁמַיָא. הַהוּהוּ. כְּפִתְגָמָא רַבָּא הַדִּין, אוֹ הַאֲשַׁתְּמַע דְכֹתִיבָהּ: לִג הַשְּׁמַע עִם קוֹל אֱלֹהִים מִדְּבַר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ כַּאֲשֶׁר-שָׁמַעְתָּ אֹתָהּ וַיְחִי: הַשְּׁמַע עִמָּא קַל מִימְרָא דִּי. מִמְלִיל מְגוֹ אִישְׁתָּא. כְּמָא דְשָׁמַעְתָּא אֹת וְאִתְקִים: לִד אוֹ הַנִּסָּה אֱלֹהִים לְבּוֹא לְקַחַת לוֹ גּוֹי

רס"י

לא יתן לך רפיון, לא יפריש אותך מאצל. וכן אחזותיו ולא ארפנו (סכ"ט ג ד), שלא ננקד ארפנו. כל לשון רפיון מוסב על לשון מפעיל ומתפעל, כמו (מלכ"ט ז, כז) הרפה לה, תן לה רפיון (דברים ט, יז) הרף ממני, התרפה ממני: לז לַיָּמִים ראשונים. על ימים ראשונים: ולמקצה השמים. וגם שאל לכל

הברואים אשר מקצה אל קצה זהו פשוטו. ומדרשו, מלמד על קומתו של אדם שהיתה מן הארץ עד השמים והוא השעור עצמו אשר מקצה אל קצה: הנהייה כדבר הגדול הזה. ומהו הדבר הגדול, השמע עם וגוי: לז הַנִּסָּה אֱלֹהִים. הכי עשה נסים שום אלוה, לבא לקחת לו גוי וגוי. כל ההיין

תפסיר רס"ג

מִקְרֹב גּוֹי בְּמִסַּת בְּאֵתָת
 וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה וּבִיד
 חֲזָקָה וּבְזִרוּעַ נְטוּיָה
 וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים כָּל
 אֲשֶׁר-עָשָׂה לָכֶם יְהוָה
 אֱלֹהֵיכֶם בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכֶם:
 אוֹ נִסִּין עֲבַד יי. לְאֵתְגַלְּאָה. לְמַפְרֵק לִיָּה
 עִם מְגוֹ עִם. בְּנִסִּין בְּאֵתִין וּבְמוֹפְתִין
 וּבְקִרְבָּא. וּבִיד תִּקְיָפָא וּבְדַרְעַ מְרָמִם.
 וּבְחֻזְנוּיִן רַבְרַבִּין. כָּל. הַעֲבַד לְכוּן. יי
 אֶלְהִכוּן. בְּמִצְרַיִם לְעֵינֵיכוּן: לִיָּה אֵתָה

עלמא. באן צ'הר פתכלין
 לה אמה מן בין אכרא.
 באעלאם ואיאת ובראהין
 ומלחמה. ויד שדידה ודיראע
 ממדודה. ומכאוף עצ'מה.
 כמא צנע לכם אללה רבכם.
 במצר בחצרתכם: לה) פאנת
 יגב עליך אן תעלם. אן
 אללה הו אלאלאה. לא גירה
 ולא סואה: לו) ומן אלסמא
 אסמעך צותה ליוךבך.
 (קרי: ל'אדבך) ועלי אלארץ
 אוראך נארה אלעצ'מה.
 וסמעת פלאמה מן דאכ'להא:

הֲרֵאתָ לְדַעַת כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים אֵין עוֹד
 מִלְּבָדוֹ: אֵת אֶתְחַזִּיתָא לְמַדַּע. אַרִי יי הוּא אֱלֹהִים. לִית עוֹד בְּר
 מְנִיָּה: לִי מִן-הַשָּׁמַיִם הַשְּׁמִיעֵךְ אֶת-קְלוֹ לְיִסְרֹךְ
 וְעַל-הָאָרֶץ הֲרֵאתָ אֶת-אֲשׁוֹ הַגְּדוּלָּה וּדְבָרִיו
 שָׁמַעַתָּ מִתּוֹךְ הָאֲשׁ: מִן שְׁמִיָּא. אֲשַׁמְעֵךְ יָת קַל מִיִּמְרִיָּה
 לְאֶלְפוֹתְךָ. וְעַל אֶרְעָא. אֲחַזֵּיךְ יָת אִישְׁתִּיָּה רַבְתָּא. וּפְתַגְמוּהִי שְׁמַעְתָּא

— רס"י —

נפלאות שהביא עליהם מכות מפלאות:
 ובמלחמה. ביים, שנאמר (שם יד, כ) כי ה'
 נלחם להם: לִי הֲרֵאתָ. פתרגומו אתחזיתא.
 בשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה פתח
 להם שבעה רקיעים. וכשם שקרע את
 העליונים כך קרע את התחתונים. וראו
 שהוא יחידי, לכך נאמר אתה הֲרֵאתָ לְדַעַת:

הללו תמיהות הן, לכך נקודות הן ב'ט"ף
 פת"ח הנדקיה, הנשמע, הנסה, השמע:
 במסות. על ידי נסיונות הודיעם גבורותיו,
 כגון (שמות ט, ט) התפאר עלי, אם אוכל
 לעשות כן, הרי זה נסיון: בְּאוֹתוֹת. בסימנין
 להאמין שהוא שלוחו שלמקום, כגון
 (שמות ז, ז) מה זה בידך: וּבְמוֹפְתִים. הם

תפסיר רס"ג

לו) ודיאלקט בעד מא אהב
 אבאיד. ואכיתאר נסלהם מן
 בעדהם. ואכרנד ברציאה.
 בקוונה אלעצימה מן מצר:
 לח) ליקרץ אממא. אכתיר
 ואעצם. מנד מן בין ידיד.
 לנדכ'לד. לעטיד בלדהם. נחלה
 פמא תרי' אליום: לט) פאעלם
 דיאלד. וארדה פי קלבד. אן
 אללה הוא אלאלאה. פי
 אלסמאואת אלעליא ואלארץ
 אלספלא. לא סואה: מ) ואחפיץ
 רסומה ווצאיאה. אלתי אנא
 אמרד בהא אליום. לפי זכ'אר
 לד. ולבניד מן בעוד. ולפי

מגו אישתא: לו) ותחת כי אהב
 את-אבותיך ויבחר בזרעו
 אחריו ויצאך בפניו בכחו
 הגדל ממצרים: וארץ רחיים
 ית אבהתך. ואתרעי בבניהון בתריהון.
 ואפקך במימריה. בחיליה רבא ממצרים:
 לח) להוריש גוים גדלים
 ועצמים ממך מפניך
 להביאך לתת-לך את-
 ארצם נחלה פיום הזה:

לתר'כא. עממין. רברבין ותקיפין. מנד מן

קדמד. לאעלותך. למתן לד ית ארעהון. אחסנא פיומא הדין:
 לט) וידעת היום והשבת אל-לבבך כי יהוה
 הוא האלהים בשמים ממעל ועל הארץ
 מתחת אין עוד: ותדע יומא דין. ותתיב ללבך. ארי יי הוא
 אלהים. דשכינתיה בשמיא מלעילא. ושלית על ארעא מלרע. לית
 עוד: מ) ושמרת את-חקיו ואת-מצותיו אשר
 אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך

רס"י

נגד אבותם עשה פלא. ואל תתמה על
 שהזכירים בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון
 יחיד ויבחר בזרעו אחריו: לה ממך מפניך.
 סרסחו ודרשוהו להוריש גוים גדולים
 ועצומים ממך: פיום הזה. כאשר אתה

לו) ותחת כי אהב. וכל זה תחת אשר אהב:
 ויצאך בפניו. כאדם המנהיג בנו לפניו
 שנאמר (שמות יד, יט) ויסע מלאך האלהים
 ההולך וגוי וילך מאחריהם. דבר אחר ויצאך
 בפניו בפני אבותיו, כמו שנאמר (תהלים עח, יג)

תפסיר רס"ג

תטול מִדְתָּךְ. פִּי אֶלְבֹּלֶה. אֶלְדִּי
אֵלֶּה רַבְּךָ. מְעַטִּיד טוֹל
אֶלְזִמָּאן: מֵאָ חִינְאֲדִין אֶפְרוֹ
מוֹסִי תִּלְאֲתִי קָרָא. פִּי גֵאנֵב
אֶלְאֲרֹדֵן אֶלְשֶׁרְקִי: מֵב) לִיהֲרֵב
אֵלֶיָּה כָּל קֵאֲתֵל. יִקְתֵּל צֶאֱחֻבָּה
בְּגִיר קֶצֶד. וְהוּא גִיר שֶׁאֲנִי לֹה
מִן אֲמֵס וּמֵא קֶבֶלֶה. פִּיהֲרֵב
אֵלִי וְאֶחָדָה מְנַהֵא פִּיתִיָּא:
מג) פֶּבְצֵר פִּי אֶלְבֵּר. פִּי בִלֵּד
אֶלְסֶהֶל מִן בִּלֵּד רֵאוּבֹן. וּרְמוֹת
פִּי גֵרֵשׁ מִן בִּלֵּד גֵּד. וּגוֹלֵן פִּי

אֶחְרִיךְ וּלְמַעַן תִּבְאֲרִיךְ
יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר
יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ

כָּל-הַיָּמִים: וְתִטֵּר יְת קִימוֹהִי וְיִת
פְּקוּדוֹהִי. דְּאָנָא מְפַקִּיד לְךָ יוֹמָא דִּין.
דְּיִיטֵב לְךָ. וְלִבְנֵךְ בְּתִרְךָ. וּבִדִּיל דְּתוֹרִיךְ
יוֹמִין עַל אַרְעָא. דְּיִי אֶלְהֶךָ: יְהִיב לְךָ כָּל

יומִיָּא: פ ❖ דְּבִרְעִיָּה בְּסִפְרֵי תִיּוֹן ❖ (שְׁלִישִׁי)

מֵא אֲזוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ

עָרִים בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ: בְּכִין אֶפְרַיִשׁ
מֹשֶׁה תִּלֵּת קְרוּיִן. בְּעֵבְרָא דִּירְדְּנָא. מִדְּנַח שְׁמֶשׁ־א: מֵב לְנֶס שְׁמָה
רוֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת-רֵעֵהוּ בְּבִלִי-דַעַת וְהוּא
לֹא-שֵׁנָא לוֹ מִתְּמַל שְׁלֶשֶׁם וְנֶס אֶל-אֲחֵת
מִן-הָעָרִים הָאֵל וְחִי: לְמַעַרְק לְתַמָּן קְטוּלָא. דִּיקְטוֹל יְת
חֲבֵרִיָּה בְּלֹא מִדְּעִיָּה. וְהוּא. לֹא שְׁנִי לִיָּה מֵאֲתַמְלִי וּמִדְּקִמּוֹהִי. וְיַעֲרוֹק.
לְחָדָא. מִן קְרוּיָא הָאֵלִין וְיִתְקִים: מֵג אֶת-בְּצֵר בְּמִדְבָּר
בְּאַרְץ הַמִּישֵׁר לְרֵאוּבֵנִי וְאֶת-רֵאמֹת בְּגִלְעָד

— רס"י —

רוֹאָה הַיּוֹם: מֵא אֲזוּ יִבְדִּיל. נָתַן לָב לְהִיּוֹת
חֲרֵד לְדָבָר שְׁיִבְדִּילֵם. וְאָף עַל פִּי שְׁאִינֵן
קוֹלְטוֹת עַד שְׁיִבְדְּלוּ אוֹתָן שְׁבְאַרְץ כְּנַעַן.
אָמַר מֹשֶׁה, מִצְוָה שְׁאֶפְשֵׁר לְקַיְמָה אֶקְיַמְנָה:
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ. בְּאוֹתוֹ עֵבֶר
שְׁבִמְזֻרְחוֹ שְׁלִירְדֵן: מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ. לְפִי
שְׁהוּא דְּבוּק, נְקוּדָה רִי"ש בְּחֶטֶף מִזְרַח
שְׁלִשְׁמֶשׁ, מְקוּם וְרִיחַת הַשְּׁמֶשׁ:

זוֹלָק הַדְּלֻקְרוֹק: מֵא מִזְרְחָה שְׁמֶשׁ. הַרִי"ש בְּשׁוּא קִמְץ בְּכָל הַתִּיגָאן וְכַתֵּב מֵהַרִי"ב וּז"ל הַרְאוּ
מִזְרַחָה כְּמוֹ מִדְּבָרָה בֵּית אוֹן, וְנִשְׁתַּנָּה לְשׁוּא מִפְּנֵי הַסְּמִיכוֹת שֶׁלֹּא כְּדֶרֶךְ חֲבֵרִיו כִּי פִתַח הַרִי"ש
תוֹרָה עַל הַסְּמִיכוֹת עַכ"ל:

תפסיר רס"ג

אלבתינייה מן בלד מנשה:
 (מד) והדיה אלשריעה. אלתני
 תלאהא מוסי בחצירה בני
 אסראיל: (מה) והדיה
 אלשוואהד. ואלדסום
 ואלאחפאם. אלדי אמר בהא
 מוסי בני אסראיל. פי כרוגהם
 מן מצר: (מו) פי דיאך גאנב
 אלארדן פי אלואד. מנא ילי
 בית פעור. פי בלד סיחון מלך
 אלמוורין. אלמקים פי חשבון.
 אלדי קתלה מוסי ובני
 אסראיל. פי כרוגהם מן מצר:
 (מו) פחאזו בלדה. ובלד עוג
 מלך אלבתינייה. והמא מלפי

לַגְדֵי וְאֶת-גּוֹלָן בַּבָּשָׁן
 לַמְנַשִּׁי: יֵת בְּצֹר בְּמִדְבָּרָא. בְּאֶרֶע
 מִיִּשְׂרָאֵל לְשִׁבְט רְאוּבֵן. וְיֵת רָאמוֹת
 בְּגִלְעָד לְשִׁבְט גָּד. וְיֵת גּוֹלָן בְּמַתְנַן
 לְשִׁבְטֵא דְמִנְשֵׁה: מִדּ וְזֹאת הַתּוֹרָה
 אֲשֶׁר-שָׂם מֹשֶׁה לְפָנָי בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל: וְדָא אוֹרִיתָא. דְסִדְר מֹשֶׁה.
 קְדָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: מִדּ אֵלֶּה הָעֵדוּת
 וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר
 דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: אֵלֵין סְהַדוֹתָא. וְקִימִיא וְדִינִיא. דְמִלִּיל
 מֹשֶׁה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּמִפְקֵהוֹן מִמִּצְרַיִם: מִדּ בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
 בְּגִיא מוֹל בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי
 אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֻשְׁבוֹן אֲשֶׁר הִכָּה מֹשֶׁה וּבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: בְּעֵבֶרֵא דִירְדֵנָא בְּחֻלְתָא.
 לְקַבִּיל בֵּית פְּעוֹר. בְּאֶרֶע. סִיחֹן מֶלֶכָא אֱמֹרָאָה. דִּיתִיב בְּחֻשְׁבוֹן.
 דְמַחָא מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. בְּמִפְקֵהוֹן מִמִּצְרַיִם: מִדּ וַיִּירָשׁוּ אֶת-
 אֶרְצוֹ וְאֶת-אֶרֶץ | עוֹג מֶלֶךְ-הַבָּשָׁן שְׁנֵי מַלְכֵי

— רש"י —

מד וזאת התורה. זו שהוא עתיד לסדר אחר הם הם אשר דבר בצאתם ממצרים חזר
 פרשה זו: מכ אלה העדות וגוי אשר דבר. ושנאה להם בערבות מואב:

שמון המור (מ) שם משה. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

אלאמורין. אלדי פי גאנב
אלארדן אלשרקי: מח) מן
ערוער. אלדי עלי שאט ואד
ארנון. ואלוי גבל שיאון הו
חרמון: מט) וגמיע אלגור.
גאנב אלארדן אלשרקי. ואלוי
בחירה טברה. תחת מצב
אלקלעה: ה א) תים דעא מוסי
בגמיע אל אסראיל. וקאל להם.
אסמעו אלדסום ואלאחכאם.
אלתי אנא אמרכם אליום.
פתעלמוהא. ואחפצוהא
ואעמלו בהא: ב) אללה רבנא.
עהד מענא. עהדא פי חריב:

האמרי אשר בעבר הירדן

מזרח שמש: ויריתו ית ארעיה.

וית ארע עוג מלכא דמתנן. תרין מלכי
אמוראה. דבעברא דירדנא. מדנח

שמשא: מה מערער אשר על-

שפת-נחל ארנן ועד-הר

שיאן הוא חרמון: מערוער.

דעל פיף נחלא דארנון. ועד טורא

דשיאון הוא חרמון: מט) וכל-

הערבה עבר הירדן

מזרחה ועד ים הערבה תחת אשדת הפסגה:

וכל מישרא. עברא דירדנא מדנחא. ועד ימא דמישרא. תחות משפך

מי רמתא: פ ס' דמדינתי תיסר' בספרי ס' (רביעי) ה ויקרא

משה אל-כל-ישראל ויאמר אלהם שמע

ישראל את-החקים ואת-המשפטים אשר

אנכי דבר באזניכם היום ולמדתם אתם

ושמרתם לעשתם: וקרא משה לכל ישראל. ואמר להון.

שמע ישראל ית קימיא וית דיניא. דאנא. ממליל קדמיכון יומא דין.

ותילפון יתהון. ותטרון למעבדהון: ב יהוה אלהינו כרת

עמנו ברית בחרב: יי אלהנא. גור עמנא. קים בחורב:

— רס"י —

מז אשר בעבר הירדן. שהוא במזרח, שהעבר השני היה במערב:

תפסיר רס"ג

ג) וליס מע אבאינא פקט. עתיד
אללה דיאלד אלעהד. בל מענא
איציא. ונחן ההנא כלנא אחיא
אליום: ד) ודיאלד אן שפאהא
כלמכס אללה. פי אלגבל מן
וסט אלנר: ה) ואנא כנת קאים
בין נור אללה ובינכס פי דיאלד
אלוקת. לאכיברכס בפלאם
אללה. לאנכס כפתס אלנאר.
ולם תצעדו אלגבל פקאל לכס:
ו) אנא אללה רבך. אלדי
אכירגתך. מן בלד מצר מן בית
אלעבודייה: ז-י) לא יפון לך
מעבוד אכיר מן דוני. ולא

לא את אבתינו כרת
יהוה את הברית הזאת כי
אתנו אנחנו אלה פה היום
כלנו חיים: לא עם אבהתנא. גזר יי
ית קימא הדין. אלהין עמנא. אנחנא
אלין בא. יומא דין פולנא קימין:
פנים | בפנים דבר יהוה
עמכם בהר מתוך האש:
ממלל עם ממלל. מליל יי עמכון. בטורא
מגו אישתא: ה) אנכי עמד בין-

יהוה וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את-
דבר יהוה כי יראתם מפני האש ולא עליתם
בהר לאמר: אנא. הויתי קאים בין מימרא די וביניכון בעדנא
ההוא. לחנאה לכון ית פתגמא די. ארי דחילתון מן קדם אישתא.
ולא סליקתון בטורא למימר: ס) אנכי יהוה אלהיך
אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים:
אנא. יי אלהך. דאפיקתך. מארעא דמצרים, מבית עבדותא:
לא יהיה לך אלהים אחרים על-פני לא

רס"י

כ לאמר. מוסב על (פסוק ז) דבר ה' עמכם
בהר מתוך האש לאמר אנכי ה' וגו' ואנכי
עומד בין ה' וביניכם: ז על פני. בכל מקום
אשר אני שם וזהו כל העולם. דבר אחר כל
זמן שאני קים. עשרת הדברות כבר פרשתים:

ה ג לא את אבתינו. בלבד כרת ה' וגו' כי
אתנו: ד פנים בפנים. אמר ר' ברכיה כן
אמר משה אל תאמרו אני מטעה אתכם על
לא דבר, כדרך שהסרסור עושה בין המוכר
ללוקח, הרי המוכר עצמו מדבר עמכם:

תפסיר רס"ג

תַּצַּנַּע לְךָ פֶּסֶל וְלֹא שִׁבְדָּהָּ.
 מִמָּא פִּי אֱלֹהִים פִּי אֱלֹהִים.
 וּמִמָּא פִּי אֱלֹהִים פִּי אֱלֹהִים.
 וּמִמָּא פִּי אֱלֹהִים אֱלֹהִים תַּחַת
 אֱלֹהִים. לֹא תִסְגַּד לָהֶם וְלֹא
 תַעֲבֹדָהֶם. לֹא־פִי אֱלֹהִים רַב־ךָ
 אֱלֹהִים אֱלֹהִים אֱלֹהִים. מִטְּאֵלֶב
 בְּדִעְוֹב אֱלֹהִים מִעַ אֱלֹהִים.
 וְאֱלֹהִים וְאֱלֹהִים וְאֱלֹהִים
 לְשֹׁמְרֵי. וּמִגֹּאֲזֵי בְּאֱלֹהִים
 לְאֱלֹהִים מִן מִחְבֵּי וְחֹמְצֵי
 וְצִיִּיִּי (יֵא) לֹא תַחֲלֹף בְּאִסִּם
 אֱלֹהִים רַב־ךָ וְזֹרָא. לֹא־אֱלֹהִים לֹא
 יִבְרִי. מִן יַחֲלֹף בְּאִסְמֵה וְזֹרָא:
תַּעֲשֶׂה-לְךָ פֶּסֶל | כָּל-
תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם
מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בְּאָרֶץ
מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם |
מִתַּחַת לְאָרֶץ לֹא-
תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם וְלֹא
תַעֲבֹדֵם כִּי אֲנֹכִי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ אֵל קָנָא פֶקֶד עֹז
אֲבוֹת עַל-בָּנִים וְעַל-
שְׁלֵשִׁים וְעַל-רַבְעִים לְשָׁנָיִם וְעֵשָׂה חֹסֶד
לְאֵלִים לְאַהֲבֵי וּלְשֹׁמְרֵי (כ' מִצְוֹת) מִצְוֹתֵי:
 לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים בְּרַ מְנִי. לֹא תַעֲבִיד לְךָ צִלָּם, כָּל דְּמוֹ.
 דְּבִשְׁמֵי־מַלְעֵי־לֵא, וְדַבְּאֲרֵעָ מְלָרַע. וְדַבְּמֵי־מְלָרַע לְאֲרֵעָ.
 לֹא תִסְגֹּד לְהוֹן, וְלֹא תִפְלַח־נִין. אֲרִי אֲנָא. יֵי אֱלֹהֶיךָ, אֵל, קָנָא.
 מִסַּעַר. חוֹבֵי אֲבָהֶן, עַל בָּנִין מְרָדִין. וְעַל דָּר תְּלִיתִי וְעַל דָּר רַב־יַעֲי,
 לְשָׁנָיִם. כֹּד מִשְׁלָמִין בְּנֵי־אֲבָהֶיךָ. בְּתַר אֲבָהֶיךָ. וְעַבִּיד טִיבוֹ,
 לְאֵלֵיךָ דְרִין. לְרַחֲמֵי, וּלְנִטְרֵי פְקוּדֵי: ס לֹא תִשָּׂא אֶת-
 שֵׁם-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשׂוֹא כִּי לֹא יִנְקֶה יְהוָה אֶת
 אֲשֶׁר-יִשָּׂא אֶת-שְׁמוֹ לְשׂוֹא: לֹא תִימִי. בְּשִׁמָּא דִּי
 אֱלֹהֶיךָ, לְמִגְנָא. אֲרִי לֹא יִזְבִּי, יֵי. יֵי. דִּימֵי בְשִׁמִּיָּה, לְשִׁקְרָא: ס

ז'לק הדקדוק: - פֶּקֶד. כתב מהרי"ב כך מצאתי הפה לפוף בספרים המדוייקים מכתב הרר"ד
 נ' עמרם הנגיד איש עדן:

שמון המור (ו-ו) אל קנא. המנהג להפריד ביניהם.

תפסיר רס"ג

יב-טו) אחפץ יום אלסבת וקד'סה. כמא אמרד אללה רבד. סתה איאם תעמל ותצנע גמיע צנאיעד. ואליום אלסאבע. סבת ללה רבד. לא תעמל שייא מן אלצנאייע. אנת ואבנד ואבנתד ועבדד ואמתד. ותזרד וחמארד וסאזר בהאימד. וציפד אלדזי פי מתאלד. לכי יסתריח. עבדד ואמתד מת'לד. ואד'כר. אנד פנת עבדא פי בלד מצר. ואכ'רגד אללה רבד מן תים ביד שדידה וד'ראע ממדודה. ולד'אלד אמרד. אן תקים פי

יב-טו שָׁמֹר אֶת-יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וַעֲשִׂיתָ כָּל-מְלֹאכֶתֶךָ וְיוֹם הַשַּׁבְּעִי שַׁבַּת | לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל-מְלָאכָה אֲתָה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וְאִמְתֶּךָ וְשׂוֹרְךָ וְחֹמְרֶךָ וְכָל-בְּהֵמֹתֶךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ

עבדד ואמתד כמוד וזכרת כי עבד היית | בארץ מצרים ויצאד יהוה אלהיך משם ביד חזקה ובזרע נטויה על-פן צווד יהוה אלהיך לעשות את-יום השבת: טר ית יומא דשבתא, לקדשותיה. כמא דפקדד, יי אלהד. שתא יומין תפלת, ותעביד כל עבדתד. ויומא שביעאה. שבתא, קדם יי אלהד. לא תעביד כל עבידא. את וברד וברתד ועבדד ואמתד. ותורד וחמרד, וכל בעירד. וגיורד, דבקרוד. בדיל. דינוח. עבדד ואמתד, כותד. ותדכר. ארי עבדא הויתא, בארעא דמצרים. ואפקד יי אלהד מתמן, ביד תקיפא,

— רס"י —

יז-טו שָׁמֹר. ובראשונות הוא אומר (שמות כ) וזכור. שנייהם בדבור אחד ובתיבה אחת נאמרו ובשמיעה אחת נשמעו: כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ. קודם מתן תורה במקרה: וזכרת כי עבד היית וגוי. על מנת כן פדאך שתהיה לו עבד ותשמר מצותיו:

תפסיר רס"ג

יום אלסבת: טז) אפרם אביך
 ואמך. כמא אמרך אללה רבך.
 לכי תטול מדתך. ויכאר לך. פי
 אלבלה. אלדי אללה רבך
 מעטיד: יז) לא תקתל אלנפס.
 ולא תזון. ולא תסרק. ולא
 תשהד עלי צאתבך שהאדה
 זור: יח) ולא תתמן זוגה
 צאתבך. ולא תתשה מנזלה.
 וציעתה. ועבדה ואמתה תזורה
 וחמארה. וגמיע מאלה:
 יט) הדיה אלכלמאת. כלם

ובדרע מרמס. על כן. פקדך, יי אלהך;
 למעבד, ית יומא דשבתא: ס
 כבד את-אביך ואת-
 אמך כאשר צונו יהוה
 אלהיך למען | יאריכון
 ימך ולמען ייטב לך
 על האדמה אשר-יהוה
 אלהיך נתן לך: יקר ית אבוך,
 וית אמך. כמא דפקדך, יי אלהך. בדיל, דיירכון יומך. ובדיל, דייטב
 לך. על ארעא. די יי אלהך, יהיב לך: ס לא תרעח: לא,
 תקטול נפש: ס ולא תנאף: ולא, תגוף: ס ולא תגנב:
 ולא, תגנוב: ס ולא-תענה ברעך עד שוא: ולא
 תסהיד בחברך, סהדותא דשקרא: ס ולא תחמד אשת
 רעך ס ולא תתאנה בית רעך שדהו ועבדו
 ואמתו שורו וחמרו וכל אשר לרעך: ולא תחמיד,
 אתת חברך. ולא תרוג, בית חברך. חקליה. ועבדיה ואמתיה, תזריה
 וחמריה. וכל, דלחברך: ס (חמישי) את-הדברים
 האלה דבר יהוה אל-כל-קהלכם בהר מתוך

רס"י

טז כאשר צונו. אף על כבוד אב ואם נצטוו
 בכורה שנאמר (שמות טו, כה) שם שם לו חק
 ומשפט: יז ולא תנאף. אין לשון גאוף אלא

שמו דמור (ט) ואת-אמך. אין לגעות בוא"ו.

באשת איש: יח ולא תתאנה. לא תרוג אף
 הוא לשון חמדה, כמו (צרכאיש 3, ט) נחמד
 למראה, דמתרגמנן דמרגג למחזוי:

תפסיר רס"ג

אללה בהא גמיע קומכם פי אלגבל. מן לדן אלנר ואלגמאם ואלצ'באב. בצות עצים גיר מעאוד. וכתבהא עלי לוחי אלגוהר. ודפעהמא אליי: כ) פלמא סמענתם אלצות מן לדן צ'לאם אלגים. ואלגבל משתעל באלנר. פתקדם אליי. רויסא אסבאטכם ומשא'יכ'כם: כא) פקלתם. הודיא קוד אוראנא אללה רבנא פרמה ועצ'מתה. וסמענא צותה מן דאכיל אלנאר. פעלמנא אליום. אנדה יגוז אן יכלם אללה

הַאֵשׁ הָעֲנַן וְהָעֶרְפֶּל קוֹל
גָּדוֹל וְלֹא יִסָּף וַיְכַתְּבֶם
עַל-שְׁנֵי לַחַת אַבְנִים וַיִּתְּנֶם
אֵלַי: ית פתגמ'א האלין. מליל יי עם
פל קהלכון בטורא. מגו אישתא עננא
ואמטתא. קל רב ולא פסיק. וכתבנון. על
תרין לוחי אבניא. ויהבנון לי: ב ויהי
בְּשִׁמְעֵכֶם אֶת-הַקּוֹל מִתּוֹךְ
הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר בֵּיעַר בְּאֵשׁ
וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּל-רֹאשֵׁי

שְׁבִטֵיכֶם וּזְקֵנֵיכֶם: והוה. כמשמעכון ית קלא מגו חשוכא.
וטורא בער באישתא. וקריבתנון לותי. כל רישי שבטיכון וסביכון:
כא ותאמרו הן הראנו יהוה אלהינו את-כבודו
ואת-גדלו ואת-קלו שמענו מתוך האש היום
הזה ראינו כי-ידבר אלהים את-האדם וחי:
ואמרתנון. הא אחזינא. יי אלהנא ית יקריה וית רבותיה. וית קל
מימריה שמענא מגו אישתא. יומא הדין חזינא. ארי ממליל יי עם
אנשא ומתקים: כב ועתה למה נמות כי תאכלנו
האש הגדלה הזאת אם-יספים | אנחנו לשמע

— רס"י —

יט ולא יסף. מתרגמנון ולא פסק. כי קולו חזק וקנים לעולם. דבר אחר, ולא יסף, לא הוסיף
להראות באותו פומבי:

תפסיר רס"ג

אֶת-קוֹל יְהוָה יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ עוֹד
וּמִתְנוּ: וּכְעַן לְמֵא נְמוּת. אָרִי
תִּיכְלֶנָּה. אִישְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא. אִם
מוֹסְפִין אֲנַחְנָא. לְמִשְׁמַע. ית קל. מִימְרָא
דִּי אֱלֹהָנָא. עוֹד מִיִּתִין אֲנַחְנָא: כִּי
מִי כָל-בֶּשֶׂר אֲשֶׁר שָׁמַע
קוֹל אֱלֹהִים חַיִּים מְדַבֵּר
מִתּוֹךְ-הָאֵשׁ כַּמְנוּ וַיְחִי: אָרִי
מִן כָּל בֶּשֶׂר. דְּשָׁמַע קַל מִימְרָא דִּי
קִימָא. מִמְלִיל מְגוּ אִישְׁתָּא. כּוֹתְנָא
וְאֶתְקִים: כִּי קָרַב אֶתְהָ וּשְׁמַע אֶת כָּל-אֲשֶׁר יֹאמֵר
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֶת | תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ אֶת כָּל-אֲשֶׁר
יְדַבֵּר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֵלֵינוּ וְעִשְׂיָנוּ: קָרַב
אֶת וּשְׁמַע. ית. כָּל דִּימֵר יי אֱלֹהָנָא. וְאֶת תְּמַלִּיל עֲמָנָא. ית כָּל
דִּימְלִיל. יי אֱלֹהָנָא. עֲמָךְ וּנְקַבִּיל וְנַעֲבִיד: כִּי וַיִּשְׁמַע יְהוָה
אֶת-קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרֵיכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת-קוֹל דְּבָרֵי הָעַם הַזֶּה אֲשֶׁר

— רס"י —

כד וְאֶת תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ. הַתְּשַׁתֵּם אֶת כְּחֵי מֵאֲהָבָה. וְכִי לֹא הָיָה יָפָה לְכֶם לְלַמּוֹד מִפִּי
כְּנֻקְבָה שְׁנַצְטַעְרָתִי עֲלֵיכֶם וְרַפִּיתֶם אֶת יְדֵי הַגְּבוּרָה וְלֹא לְלַמּוֹד מִמֶּנִּי:
כִּי רֵאִיתִי שְׂאִינְכֶם חֲרָדִים לְהִתְקַרֵּב אֵלַי

זֶלֶק הַדְּקוּק: כִּי אֶת קוֹל יי אֱלֹהֵינוּ. תִּיבַת קוֹל בְּשָׁנֵי טְרַסִין הִיפַךְ הַדְּפוּסִים שַׁעֲשׂוּ אֲזֵלָא
בְּתִיבַת קוֹל:

שְׁמוֹ הַמְּוֹרָד (כ) שְׁמַע קוֹל. הַטַּעַם בְּמַלְת שְׁמַע הוּא שׁוֹפֵר וְהוּא בְּאוֹת שׁוֹן, וְהִיא מְלַעִיל וְכֵן הַמְּנַהֵג הַנְּפוּץ.

תפסיר רס"ג

פקאל אללה לי. סמעת פלאם
 הולאי אלקום אלדי פלמוד. קד
 אחסנו פי גמיע מא קאלו:
 (כו) פליתמנו. אן יבקא להם
 הדיא אלקלב. אן יכאפוני.
 ויחפצו וצאיאי טול אלזמאן.
 לפי יכאר להם. ולבניהם אלי
 אלדהר: (כו) אמץ קל להם.
 ארגעו אלי אכביתכם:
 (כח) ואנת פקם ההנא בין ידי.
 חתיי אפלמד בגמיע אלוצאיא.
 ואלדסום ואלאחפאם אלדי
 תעלמיהם. ויצנעון פי אלבלד.
 אלדי אנא מעטיהם יחוזונה:
 (כט) ואחפצו ואעמלו. פמא
 אמרכם אללה רבכם. לא
 תזולו ימנה ולא יסרה:

דברו אליך היטיבו כל-

אשר דברו: ושמיע קדם יי ית קל

פתגמיכון. במלותכון עמי. ואמר יי לי.

שמיע קדמי. ית קל פתגמי. עמא הדין
 דמלילו עמד. אתקינו כל דמלילו:

בד מי-יתן והיה לבבם זה

להם ליראה אתי ולשמר

את-כל-מצותי כל-הימים

למען ייטב להם ולבניהם

לעלם: לוי. דיהי לפא הדין להון.

למדחל קדמי. ולמטר ית כל פקודי כל

יומיא. בדיל דייטב להון. ולבניהון

לעלם: בד לך אמר להם שובו לכם לאהליכם:

איזיל אימר להון. תובו לכון למשפניכון: **כד** ואתה פה עמד

עמדי ואדברה אליך את כל-המצוה והחקים

והמשפטים אשר תלמדם ועשו בארץ אשר

אנכי נתן להם לרשתה: ואת. הקא קום קדמי. ואמליל

עמד. ית כל תפקידתא. וקימיא ודיניא דתליפנון. ויעבדון בארעא.

דאנא. יהיב להון למירתה: **כט** ושמרתם לעשות באשר

צוה יהוה אלהיכם אתכם לא תסרו ימין

ושמאל: ותטרון למעבד. פמא דפקיד. יי אלהכון יתכון.

תפסיר רס"ג

ל) בל פי אלטרין. אלדי אמרם אללה רבם תסירון. לפי תחיון ויכאר לם. ותטול מדתם. פי אלבלד אלדי תחיונה: ו א) ודרא אלוצאני. ואלדסום ואלאחכאם. אלדי אמרני אללה רבם אן אעלמם. אן תענעודא פי אלבלד. אלדי אנתם גאיון אליה לתחיונה: ב) לפי תכאף אללה רבך. ותחפץ גמיע רסומה ווצאיאה אלדי אנא אמרך. אנת ואבנד ואבן אבנד. טול אימם תיאנד. ולפי תטול מדתך: ג) פאסמע דיאלך יא אסראיל ואחפצה ואעמל בה. לפי יכאר לך. ולפי תכתיר

לא תסטון לימינא ולשמאלא:
בְּכָל-הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתְךָ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תֵּלְכוּ לְמַעַן תַּחְיִיוּ וְטוֹב לָכֶם וְהֵאֲרַכְתֶּם יָמֵיכֶם בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן: בְּכָל אֹרְחָא. דְּפַקִּיד. יי אלהכון. יתכון תהכון. בדיל דתיחון וייטב לכון. ותירכון יומין. בארעא דתירתון: ד וזאת המצוה החקים והמשפטים אשר צוה יהוה אלהיכם ללמד אתכם לעשות

בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וְדַא תַּפְקִידְתָּא. קְיַמְיָא וְדִינְיָא. דְּפַקִּיד. יי אלהכון לאלפא יתכון. למעבד בארעא. דאתון. עברין לתמן למירתה: ב למען תירא את-יהוה אלהיך לשמר את-כל-חקותיו ומצותיו אשר אנכי מצוה אתה ובנדך ובן-בנדך כל ימי חיידך ולמען יארכו ימיה: בדיל דתדחל קדם יי אלהך. למטר. ית כל קימוהי ופקודוהי דאנא מפקיד לך. את וברך וברך בך. כל יומי חידך. ובדיל דיירכון יומך: ג ושמעת ישראל ושמרת לעשות אשר ייטב לך ואשר תרבון מאד כאשר דבר יהוה אלהי אבתיך לך

תפסיר רס"ג

גדא. כמא ועדך אללה אללה
אבאיד. בלד יפיץ לבנא
ועסלא: ד) אעלם יא אסראיל.
אן אללה רבנא אללה אלואחד:
ה) ואחבב אללה רבך מכליצא.
בכל קלבך ונפסך ווגדך:
ו) ותכון הד'ה אלכלמאת. אלתי
אמרך בהא אליום פי קלבך:

ארץ זבת חלב ודבש:
ותקביל ישראל ותטר למעבד.
דייטב לך. ודתסגון לחדא. כמא דמליל
יי. אלהא דאבהתך לך. ארע. עבדא
חלב ודבש: פ **שש** בספרי תימן **שש** (ששי)

שמע ישראל יהוה |
אלהינו יהוה | אחד: שמע

ישראל. יי אלהנא יי חד: **ו** ואהבת את יהוה אלהיך
בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך: ותרחם.
ית יי אלהך. בכל לבך ובכל נפשך ובכל נכסך: **ו** והיו הדברים
האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך:

— רס"י —

חלוק על המקום: ובכל נפשך. אפלו הוא
נוטל את נפשך: ובכל מאדך. בכל ממונך
יש לך אדם שממונו חביב עליו מגופו לך
נאמר ובכל מאדך. דבר אחר ובכל מאדך
בכל מדה ומדה שמודד לך בין במדה טובה
בין במדת פרענות וכן דוד הוא אומר
(תכליס קטז, יג) כוס ישועות אשא וגוי
(ססקט, יג) צרה ויגון אמצא וגוי: והיו הדברים
האלה. ומדו האהבה והיו הדברים האלה,
שמותוך כן אתה מכיר בהקדוש ברוך הוא

ד ה' אלהינו ה' אחד. ה' שהוא אלהינו
עתה ולא אלהי האמות, הוא עתיד להיות ה'
אחד, שנאמר (לפני ג, ט) כי אז אהפך אל
עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה'
ונאמר (זכייכ יד, ט) ביום ההוא יהיה ה' אחד
ושמו אחד: כ **ו**אהבת. עשה דבריו מאהבה.
אינו דומה עושה מאהבה לעושה מיראה.
העושה אצל רבו מיראה כשהוא מטריח
עליו מניחו והולך לו: **בכל לבבך**. בשני
יצריך. דבר אחר בכל לבבך, שלא יהיה לך

זולק הדקדוק: שמע ישראל יי | אלהינו יי אחד. פסיק בכל התיגאן בין תיבת השם
לתיבת אלהינו. וגם לפי הסוד כן צריך כי בחינת כל שם משונה מחבירו. ועיין ברמ"ק מזה
וימתק לחכך הפסיק, ברוך שבחר בהם ובמשנתם. ועיין זוהר ואתחנן דף רס"ג ע"א ובשל"ה דף
רנ"ב ע"א בשם מים חיים ומהר"ם, כי הבא לקבל עליו עול מלכות שמים בשלימות יפסיק
בשמע ג' הפסקות, שמע ישראל פסקא אחת, ה' אלהינו פסקא ב', ה' אחד פסקא ג'. וז"ל פר"ח
סי' ס"א, אמרינן בירושלמי פרק מקום שנהגו דבפסוק שמע צריך להפסיק בין תיבה לתיבה וכן
פירשו בתוס' גבי אנשי יריחו וכ"כ הטור בשם רב עמרם ע"ש ודוק. כי הגמ' הלך אחר הפסק
הטעמים שבתורה:

תפסיר רס"ג

ז) ואחכהא לבניך. ואדרסהא פי חאל גלוסך פי מנזלך ופי מסירך פי טריקך. וענד ניאמך וקנאמך: ח) ואעקדהא עלאמה עלי' ידך. ותכון מנשורא בין עיניך: ט) ואכתבהא עלי' כידוד פתוח מנאזלך ואבואבך: י) ואדיא אדכילך אללה רבך.

ויהוּן פּתגמִיָּא הָאֵלִין. דְּאָנָא מְפִקִיד לָךְ.
יּוֹמָא דִּין עַל לְבָךְ: ז' וּשְׁנֵנְתָם
לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם בְּשַׁבְּתֶךָ
בְּבֵיתֶךָ וּבְלִכְתֶּךָ בְּדַרְךָ
וּבְשֹׁכְבֶךָ וּבְקוֹמֶךָ: וּתְתַנִּינוּן
לְבַנְךָ. וּתְמַלִּיל בְּהוֹן. בְּמַתְבְּךָ בְּבֵיתֶךָ
וּבְמַהְכֶּךָ בְּאוֹרְחָא. וּבְמִשְׁכְּבֶךָ וּבְמִקְוֶמְךָ:

ח וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל-יְדֶךָ וְהָיוּ לְטַטְפַּת בֵּין
עֵינֶיךָ: וְתִקְטְרִינוּן לְאֵת עַל יְדֶךָ. וְיִהְיוּ לְתַפְלִין בֵּין עֵינֶךָ:
ט וּכְתַבְתָּם עַל-מְזוֹזוֹת בֵּיתֶךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ:
וּתְכַתּוּבְנוּן עַל מְזוֹזוֹן. וְתִקְבְּעִינוּן בְּסִפֵּי בֵיתֶךָ וּבַתְרַעַד: ס' וְהָיָה
כִּי-יָבִיֵאֵךְ | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע

רס"י

שנאמר (מלכיס ז' ז) אבי אבי רכב ישראל וגי: ודברת בם. שלא יהא עיקר דבורך אלא בם. עשם עיקר ואל תעשם טפל: ובשכבך. יכול אפלו שכב בחצי היום, תלמוד לומר ובקומך. יכול אפלו עמד בחצי הלילה, תלמוד לומר בשבתך בביתך ובליכתך בדרך. דרך ארץ דברה תורה, ומן שכיבה וזמן קימה: ח וקשרתם לאות על ידך. אלו תפלין שבורוע: והיו לטטפת בין עיניך. אלו תפלין שבראש ועל שם מנזן פרשיותיהם נקראו טטפת. טט בכתפי שתיים, פת באפריקי שתיים: ט מזוזות ביתך. מזוזות כתיב, שאין צריך אלא אחת: ובשעריך. לרבות שערי חצרות ושערי מדינות ושערי עירות:

ומדבק בדרךכו: אשר אנכי מצוה היום. לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה. דיוטגמא מצות המלך הבאה במכתב: ז וּשְׁנֵנְתָם. לשון חדוד הוא, שיהיו מחדדים בפיה, שאם ישאלך אדם דבר לא תהא צריך לגמגם בו, אלא אמור לו מיד: לבניך. אלו התלמידים. מצינו בכל מקום שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר (דברים יז, ט) בנים אתם לה' אלהיכם, ואומר (מלכיס ז' ז, ג) בני הנביאים אשר בבית אל, וכן בחזקיהו שלמד תורה לכל ישראל וקראם בנים שנאמר (ד"ס ז' כט, יא) בני עתה אל תשלו. וכשם שהתלמידים קרויים בנים, שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם, כך הרב קרוי אב.

לְאֲבֹתֶיךָ לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק
וּלְיַעֲקֹב לְתַת לְךָ עָרִים
גְדֹלֹת וְטֹבֹת אֲשֶׁר לֹא־

בְּנֵיתָ: וַיְהִי אֲרִי יַעֲלֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ.
לְאַרְעָא דְקַיִם לְאַבְרָהָם.
לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לְמִתֵּן לְךָ קְרוֹיִן רַבְרָבִין
וְטָבִין דְּלֹא בְנֵיתָ: וּבָתִּים
מְלֵאִים כָּל־טוֹב אֲשֶׁר לֹא־
מְלֵאתָ וּבְרַת חֲצוּבִים אֲשֶׁר

תפסיר דס"ג
אל"י אלפלד אלד"י קסם
לאבא"ך. לאברהם ליצחק
ויעקוב אן יעטיקהא. תלך
קרא. כפאר גיאד מא לם
תבניהא: יא) ופיות ממלוכה כל
כיר לם תמלאהא. וצהאריג
מנקורה לם תנקרהא. ופרום
וויאתין לם תגרסהא. פאכלת
ושבעת: יב) פאחדיר אן תנסא
אללה. אלד"י אכ"ר. מן בלד
מער מן בית אלעבודייה: יג)
בל כף אללה רבך ואעבדה.
ואחלף באסמה בארא:

לֹא־חֲצֵבֶתָ פְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נִטְעַתָּ

וְאִכְלֵתָ וְשָׁבַעְתָּ: וּבְתִינְךָ מֶלֶן כָּל טוֹב דְּלֹא מְלִיתָ. וְגוֹבִין
פְּסִילִין דְּלֹא פְּסִלְתָּ. פְּרָמִין וְזֵיתִין דְּלֹא נִצְבַּתָּ. וְתִיכּוֹל וְתִשְׁבַּע:
יב הַשֶּׁמֶר לְךָ פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הוֹצִיאָךָ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: אִסְתָּמֵר לְךָ. דְּלִמָּא
תַּתְנָשִׁי יָת דְּחִלְתָּא דִּי. דְּאִפְקֹךָ מֵאֶרֶץ דְּמִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדוֹתָ:
יג אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאַתָּה תַעֲבֹד וּבְשֵׁמוֹ
תִּשְׁבַּע: ית יי אלהך. תדחל וקדמוהי תפלה. ובשמייה תקיים:

— כ"י —

יא חצובים. לפי שהיו מקום טרשין וסלעים
נופל בו לשון חציבה: יב מבית עבדים.
כתרגומו מבית עבדותא. ממקום שהייתם
שם עבדים: יג ובשמו תשבע. אם יש בך

זולק הדקדוק: יא ובתים. תי"ו דגש והוא חד מן ד' מלין דגושין תוי"ן דילהון ומשונין משאר
תו"י (מהר"ב):

תפסיר רס"ג

יד) ולא תתבעו מעבודאת אכ"ר. מן מעבודאת אלאמם. אלדין תואליכם: טו) לאן אללה רבך. טאיק מעאקב פי מא בינכם. ללא ישתד ג'צ'בה עליך. פינפד'ד ען וגה אלארץ: טז) ולא תגרבו אללה רבכם. כמא גרבתמוה פי דיאת אלמתנה: יז) בל אחפצו חפציא. וצאיא אללה רבכם. ושואהדה ורסומה אלדי אמרד בהא: יח) ואצנע אלמסתקים ואלג'ייד בין ידי אללה. לפי זכאר לך. ותדכל ותחוו אלבלד אלג'ייד.

לֹא תִלְכוּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים
 אַחֲרַיִם מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים
 אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיכֶם: לֹא תִהְיוּ
 בְּתַר טְעוֹת עַמֵּי־אֲ. מִטְעוֹת עַמֵּי־אֲ.
 דַבְּסַחְרֵי־כּוֹן: טו) כִּי אֵל קִנְיָא
 יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ
 פֶּן־יִחַרֶה אֶפְרַיִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 בְּךָ וְהִשְׁמִידֶךָ מֵעַל פְּנֵי
 הָאָדָמָה: אַרְי אֵל קִנְיָא. יי) אֱלֹהֶךָ
 שְׂכִינְתִּיהָ בֵּינְךָ. דְלִמָּא יתְקַף. רוּגְזָא דִי
 אֱלֹהֶךָ בְּךָ. וישיצ'ינך. מעל אפי ארעא: ס טו) לֹא תִנְסֹוּ
 אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם בַּמִּסָּה: לֹא
 תִנְסֹוּ. קָדָם יי) אֱלֹהֵיכֶם. כַּמָּא דְנִסִּיתוּן בְּנִסִּיתָא: יד) שָׁמֹר
 תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעַדְתּוֹ
 וְחֻקּוֹ אֲשֶׁר צִוְּךָ: מִטְר תִּטְרוּן. ית פקודיא דִי אֱלֹהֵיכֶם:
 וְסִדְרוֹתֶיהָ וְקִימוֹהֶי דְפִקְדָד: יה) וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב
 בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּבָאתָ וִירִשְׁתָּ

— רס"י —

עליהם ביותר: טו) במסה. פשיצאו ממצרים
 שנסוהו במים, שנאמר (שמות יז, ז) ה'יש ה'
 בקרבנו: יח) הישר והטוב. זו פשרה, לפנים

יד מאל'הי העמים אשר סביבותיכם. הוא
 הדין לרחוקים, אלא לפי שאתה רואה את
 סביבותיך תועים אחריהם הצרך להזהיר

שמון המור (יח) ובאת. מלעיל כיון שהרביע בב'לת.

תפסיר רס"ג

אלדי קסם אללה לאבאנד:
 (ט) לידפע גמיע אעדאנד מן
 בין ידיך. כמא ועד אללה:
 (ט) ואדיא סאלך אבנד גידא
 קאילא. מא סבב אלשוואהד.
 ואלדסום ואלאחכאם. אלדי
 אמרכם אללה רבנא: כא) פקל
 לה. כננא עבידא לפרעון
 במצר. ואכרגנא אללה. מן
 תים ביד שדידה: כב) פאחל
 אללה איאת ופראהין.
 עצימה ציאה במצר. פי
 פרעון וגמיע אלה בחצרתנא:

אֶת־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר־

נִשְׁבַּע יְהוָה לְאֲבֹתֶיךָ:

וְתַעֲבִיד. דְּכָשֶׁר וּדְתַקִּין קָדָם יי. בְּדִיל
 דְּיִיטב לך. וְתִיעוּל. וְתִירַת יְת אַרְעָא

טַבְתָּא. דְּקִים יי לְאֲבֹתְךָ: ^ט לְהַדְרֵךְ

אֶת־כָּל־אֲיֹבֶיךָ מִפְּנֵיךָ

כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: לְמַתְּבַר יְת

כָּל בְּעָלֵי דְבְּכָךְ מִן קִדְמָךְ. כְּמָא דְמַלְלִיל

יי: **ס** **פ** **ש** **ב** **ד** **ע** **ר** **י** **ט** **כ** **פ**

יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ מִחַר לֵאמֹר

מַה הַעֲדַת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה

יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם: אַרִי יִשְׁאַלְנֶךָ בְּרַךְ. מִחַר לְמִימַר. מָא

סְהַדוּתָא. וּקְיַמְיָא וְדִינְיָא. דְּפִקִּיד. יי אֱלֹהֵנָא יְתִכּוּן: כַּא וְאִמְרַת

לְבַנְךָ עֲבָדִים הֵינּוּ לְפִרְעָה בְּמִצְרַיִם וַיִּצִיאֲנוּ

יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: וְתִימַר לְבָרְךָ. עֲבָדִין. הוּינָא

לְפִרְעָה בְּמִצְרַיִם. וְאִפְקֵנָא יי מִמִּצְרַיִם בְּיַד תְּקִיפָא: כַּב וַיִּתֵּן יְהוָה

אוֹתוֹת וּמֹפְתִים גְּדֹלִים וְרָעִים | בְּמִצְרַיִם

בְּפִרְעָה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: וַיְהִי יי. אַתִּין וּמוֹפְתִין.

רְבִרְבִין וּבִישִׁין בְּמִצְרַיִם. בְּפִרְעָה וּבְכָל אָנָּשׁ בֵּיתִיהָ לְעֵינֵנָא:

— רס"י —

כ פי ישאלך בנך מחר. יש מחר שהוא
 אחר זמן:

משורת הדין: יט כאשר דבר. והיכן דבר
 (שמות כג, כז) והמתי את כל העם וגו':

תפסיר רס"ג

כג) ואכירגנא מן תים. לפי
 ידכ'לנא. וועטינא אלבלד.
 אלד'י קסם לאבאינא: כד) תים
 אמרנא אללה. באן נצנע הדיה
 אלד'סום. אן נכיאף אללה
 רבנא. לפי יכאר לנא טול
 אלזמאן. ונתיא פיומנא הדיא:
 כה) וחסנה תפון לנא. אד'
 חפצינא ועמלנא גמיע הדיה
 אלשריעה. בין ידי אללה רבנא
 פמא יאמרנא: ז א) ואדיא
 אדכ'לך אללה רבך. אלי

כג וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשֵׁם
 לַמֶּעַן הָבִיא אֹתָנוּ לְתֵת
 לָנוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 נִשְׁבַּע לְאַבְתָּינוּ: וַיִּתֵּן אֵפִיק
 מִתַּמָּן. בְּדִיל לְאַעֲלֵא יִתְנָא. לְמַתָּן לְנָא
 יֵת אַרְעָא. דְּקִים לְאַבְהָתָנָא:
 כד וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת
 אֶת-כָּל-הַחֻקִּים הָאֵלֶּה
 לִירְאֵה אֶת-יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 לְטוֹב לָנוּ כָּל-הַיָּמִים לְחֵיתָנוּ כִּהְיוּם הַזֶּה:
 וּפְקֻדָּנָא יִי. לְמַעַבְד יֵת כָּל קִימֵיָא הָאֵלִין. לְמַדְחַל קָדָם יִי אֱלֹהֵנָא.
 לְטַב לָנָא כָּל יוֹמֵיָא. לְקִימוֹתָנָא כְּיוֹמָא הַדִּין: כה) וְצַדִּיקָה
 תִּהְיֶה-לָנוּ כִּי-נִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-הַמִּצְוָה
 הַזֹּאת לְפָנַי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כַּאֲשֶׁר צִוֵּנוּ: וְזָכוּתָא תִּהְיִי
 לָנָא. אַרִי נִטְר לְמַעַבְד יֵת כָּל תַּפְקִידָתָא הָדָא. קָדָם יִי אֱלֹהֵנָא כְּמָא
 דְּפְקֻדָּנָא: ס) (שביעי) א) כִּי יִבְיָאֲךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
 אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בָּא-שָׂמָה לְרִשְׁתָּהּ
 וְנָשַׁל גּוֹיִם-רַבִּים | מִפְּנֶיךָ חַחְתִּי וְהִגְרָשְׁתִּי
 וְהֵאמְרִי וְהַפְּנֵעֵנִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחֲוִי וְהִיבּוֹסִי שְׁבַעַה
 גּוֹיִם רַבִּים וְעִצּוֹמִים מִמֶּךָ: אַרִי יַעֲלִינְךָ יִי אֱלֹהֶךָ.

— רס"י —

ז 6 וְנָשַׁל. לְשׁוֹן הַשְּׁלֵכָה וְהַתְּנֵה, וְכֵן (דברים יט, ס) וְנָשַׁל הַבְּרִזִּל:

תפסיר רס"ג

אלבלד. אלדוי אנת דאכיל
 אליה לתחוזזה. פישחטח אממא
 פתירא מן בין ידיד. אלחתיין
 ואלגרשיון ואלאמוריון
 ואלפנעאניין ואלפרויון.
 ואלחויין ואליוסיון. סבעה
 אממא. אפתר ואעצ'ם מנד:
 (ב) פיסלמהם אללה רבך פי ירך
 פאקתלהם. ואתלפקם תלפא.
 ולא תעהד מעהם עהדא. ולא
 תרוף עליהם: (ג) ולא
 תצאהרהם. פתעטי אבנתך
 לאבנה. ולא תאכד' אבנתה
 לאבנד: (ד) פאנהם יזילון אבנד
 ען טאעתי. ויעבדון אלאהה
 אכיר. וישתד ג'צ'ב אללה
 עליך. וינפדך סריעא: (ה) בל
 פדיא פאצנעו להם. מד'אבחהם

לארעא. דאת עליל לתמן למירתה.
 ויתריך עממין סגיאין מן קדמך. חתאי
 וגרשיאי ואמוראי וכנענאי ופרזאי.
 וחואי ויבוסאי. שבעא עממין. סגיאין
 ותקיפין מנד: **ונתנם יהוה**
אלהיך לפניך והפיתם
החרם תחרים אתם
לא תכרת להם ברית ולא
תחנם: וימסרנון. יי אלהך. קדמך
 ותמחינון. גמרא תגמר יתהון. לא תגזר
 להון. קים ולא תרחים עליהון: **ולא**
תתחתן בם בתך לא תתן
לבנו ובתו לא תקח

לבנד: ולא תתחתן בהון. ברךך לא תתן לבריה. וברתיה לא
 תסב לברך: **פי יסיר את בנד מאחרי ועבדו**
אלהים אחרים וחרה אף יהוה בכם והשמידך
מהר: ארי יטעין ית ברך מבתר פולחני. ויפלוחן לטעות עממאי.
 ויתקף רוגזא דיי בכון. וישיציןך בפריע: **פי אם כה תעשו**

— רס"י —

שבן בתך הבא מן הגוי קרוי בנה, אבל בן
 בנד הבא מן הגויה אינו קרוי בנה אלא בנה,
 שהרי לא נאמר על בתו לא תקח פי תסיר
 את בנד מאחרי: **ס מזבחתיהם.** שלבנין:
מצבותם. אבן אחת: **ואשיריהם.** אילנות

לא תחנם. לא תתן להם חן. אסור לו
 לאדם לומר כמה נאה גוי זה. דבר אחר אל
 תתן להם חנה בארץ: **ד פי יסיר את בנדך**
מאחרי. בנו שלגוי פשישא את בתך, יסיר
 את בנד אשר תלד לו בתך מאחרי. למדנו

תפסיר רס"ג

לָהֶם מִזְבְּחֵיהֶם תִּתְּנוּ
 וּמִצִּבְתֵּי תְּשַׁבְּרוּ וְאֲשִׁירֵיהֶם
 תִּגְדְּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תִּשְׂרֹפוּן
 בְּאֵשׁ: אַרְי אִם כְּדִין תַּעֲבֹדוּן לַהוֹן.
 אִיגוּרֵיהוֹן תִּתְּרֵעוּן. וְקִמַּתְהוֹן תִּתְּבְּרוּן.
 וְאֲשִׁירֵיהוֹן תִּקְצְצוּן. וְצִלְמֵיהוֹן תִּיקְדוּן
 בְּנוֹרָא: וְכִי עִם קָדוֹשׁ אֲתָה
 לִיהוּה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ בַּחֲרָה
 יְהוּה אֱלֹהֶיךָ לְהִיּוֹת לוֹ

פֶּאֱנֻקְצִי וְדִכְאֻכְהֶם פֶּכְסֵרוּ.
 וְסוֹאֲרֵיהֶם תִּגְדְּעוּ. וּפְסוּלֵיהֶם
 פֶּאֲחֻרְקוּהָא בְּאַלְנָאֵר: (ו) לְאַנְךָ
 שַׁעַב מִקְדָּס לְלֹה רַבְּךָ. וּבְךָ
 אֲכִיתָאֵר. אֵן תִּכּוֹן לֹה אֲמִה
 כִּיאֲצֵה. מִן גְּמִיעַ אֲלִשְׁעוּב.
 אֲלִדִי עֲלִי וְגַה אֲלֵאֲרִי:
 (ז) וְלִיס מִן כְּתִרְתְּכֶם מִן גְּמִיעַ
 אֲלֵאֲמִם. אֲצִטְפֹּאכֶם אֲלֵלֹה
 וְאֲכִיתָאֲרֶכֶם. בַּל אֲנַתֶּם אֲקֵל
 מְנַהֶם מְגִמוּעִין: (ח) לָכֵן מִן
 מִחְבְּהִי אֲלֵלֹה לָכֶם. וּמִן חִפְצֵיהִ

לְעַם סִגְלָה מְכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי

הָאָדְמָה: אַרְי עִם קָדִישׁ אֲתָה. קָדָם יי אֱלֹהֶךָ. בְּךָ. אֲתֵרְעִי יי אֱלֹהֶךָ.

לְמַהוּי לִיה לְעַם חֲבִיב. מְכָל עַמְמֵיָא. דְּעַל אִפִּי אֲרַעָא: וְלֹא

מִרְבְּכֶם מְכָל-הָעַמִּים חֲשַׁק יְהוּה בְּכֶם וַיִּבְחַר

בְּכֶם כִּי-אֲתֶם הִמְעַט מְכָל הָעַמִּים: לֹא מִדְּסִיָּאִין

אֲתוֹן מְכָל עַמְמֵיָא. צְבִי יי. בְּכוֹן וְאֲתֵרְעִי בְּכוֹן. אַרְי אֲתוֹן זְעִירִין מְכָל

עַמְמֵיָא: ח כִּי מֵאֲהַבַת יְהוּה אֲתֶכֶם וּמִשְׁמְרוֹ

— רש"י —

כְּנֻבֻכְדִּנְצָר שְׁאֲמַר (ישעי' יד, יז) אֲדַמָּה
 לְעֵלְיוֹן. וְסִנְחָרִיב שְׁאֲמַר (שם לו, ט) מִי בְּכָל
 אֱלֹהֵי הָאָרְצוֹת, וְחִירָם שְׁאֲמַר (יחזקאל כח, ט)
 אֵל אֲנִי מוֹשֵׁב אֱלֹהִים יִשְׁבַּתִּי: כִּי אֲתֶם
 הִמְעַט. הָרִי כִי מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן דְּהָא: ח כִּי
 מֵאֲהַבַת ה'. הָרִי כִי מִשְׁמֵשׁ בְּלִשׁוֹן אֱלֵא. לֹא
 מִרְבְּכֶם חֲשַׁק ה' בְּכֶם, אֲלֵא מֵאֲהַבַת

שְׁעוּבִדִּין אוֹתוֹן: וּפְסִילֵיהֶם. צְלָמִים: ז לֹא
 מִרְבְּכֶם. כְּפִשׁוּטוֹ. וּמִדְּרָשׁוֹ לְפִי שְׁאִין אֲתֶם
 מְגִדְלִים עֲצֻמְכֶם כְּשִׁאֲנִי מִשְׁפִּיעַ לָכֶם טוֹבָה
 לְפִיכֶךָ חֲשַׁקְתִּי בְּכֶם: כִּי אֲתֶם הִמְעַט.
 הִמְמַעֲטִין עֲצֻמְכֶם, כְּגוֹן אֲבָרְהָם, שְׁאֲמַר
 (בראשית יח, כז) וְאֲנֹכִי עֶפְרָא וְאַפְרָא, וְכְגוֹן מֹשֶׁה
 וְאַהֲרֹן שְׁאֲמָרוּ (שמות טו, ט) וְנִחַנּוּ מֵה, לֹא

זֶלְקָה הוֹקְדוּקָה: ז לֹא מִרְבְּכֶם. הַנִּי פִסְקִי דְפִלְיָנִי עֲלֵיהוֹן נַהֲרַדְעִי (מהר"ם):

תפסיר רס"ג

לכם אֱלֹמִין אֱלֹדִי קִסם בַּה
 לְאַבְאִיכֶם. אֲכִרְגֶכֶם אֱלִלָה בְיַד
 שְׂדֵידָה. וּפְדֹאךָ מִן בַּיִת
 אֲלַעְבֹדֶייהָ. מִן יַד פֶּרְעוֹן מֶלֶךְ
 מִצְרָיִם (ט) פֶּאֶעֱלִם. אֵן אֱלִלָה
 רַבֵּךְ הוּא אֱלִלָה. אֲלִטְאִיק
 אֱלִמִין. חֲאֲפִיךָ אֲלַעְהֵד
 וְאַלְאֲחִסָּאן. לְמַחְבִּיָּה. וְחֲאֲפִצִּי
 וְצִאִיָּאָה לְאַלְף גִּיל: (י) וּמְכַאֲפִי
 שִׁאֲנִיָּה. בְּחֻצְרָתָהּ לְאַנְפֹּאֲדִיהָ.
 וְלֹא יֵאֲכִיר לָהּ שִׁיָּא.
 בַּל בְּחֻצְרָתָהּ יִכְאֲפִיה:
 (יא) וְאַחֲפִיךָ אֲלֻצְאִיָּא
 וְאַלְדִּסוּם וְאַלְאֲחִכְאִם. אֱלִתִּי

אֶת־הַשְּׁבֻעָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
 לְאַבְתֵּיכֶם הוֹצִיא יְהוָה
 אֶתְכֶם בְּיַד חֲזָקָה וַיַּפְדֶּךָ
 מִבַּיִת עֲבָדִים מִיַּד פֶּרְעָה
 מֶלֶךְ־מִצְרַיִם: אֲרִי מִדְּרָחִים יִי
 יִתְכּוֹן. וּמִדְּנֹטָר יִתְּ קִימָא דְקִיָּם
 לְאַבְהָתְכּוֹן. אֲפִיק יִי. יִתְכּוֹן בְּיַד תְּקִיפָא.
 וּפְרִקְךָ מִבַּיִת עֲבָדוֹתָא. מִיַּד פֶּרְעָה
 מֶלֶךְ מִצְרַיִם: מפטייר וַיִּדְעָתָּ

כִּי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ הוּא

הָאֱלֹהִים הָאֵל הַנֶּאֱמָן שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֲסֵד
 לְאַהֲבֵיו וּלְשׁוֹמְרֵי (כ' מצותו) מִצְוֹתָיו לְאַלְף דֹּר:
 וְתִדַּע. אֲרִי יִי אֱלֹהֶךָ הוּא אֱלֹהִים. אֱלֹהָא מְהִימְנָא. נָטָר קִימָא וְחֲסֵדָא.
 לְרַחֲמוֹהִי. וּלְנָטְרֵי פְקוּדוֹהִי לְאַלְף דְּרִין: וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאִיו
 אֶל־פְּנֵיו לְהֵאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחַר לְשִׁנְאֵוֹ אֶל־פְּנֵיו
 יִשְׁלָם־לוֹ: וּמִשְׁלָם לְשִׁנְאֵוֹהִי. טְבוֹן דְּאֲנוֹן עֲבָדִין קְדָמוֹהִי בְּחִיָּהוֹן
 לְאוֹבוּדִיהוֹן. לֹא מֵאַחַר עוֹבֵד טָב לְשִׁנְאֵוֹהִי. טְבוֹן דְּאֲנוֹן עֲבָדִין קְדָמוֹהִי
 בְּחִיָּהוֹן מִשְׁלָם לְהוֹן: וְשֹׁמְרָתָּ אֶת־הַמִּצְוָה וְאֶת־

— רס"י —

לְאוֹהֲבֵיו, הַעוֹשִׂין מֵאַהֲבָה, שְׂשֻׁכְרָם יוֹתֵר
 גָּדוֹל, הוּא אוֹמֵר לְאַלְפִים: לְאוֹהֲבֵיו. אֵלֹו
 הַעוֹשִׂין מֵאַהֲבָה: וּלְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו. אֵלֹו
 הַעוֹשִׂין מִיִּרְאָה: יוֹמְשִׁלָּם לְשִׁנְאֵיו אֵל
 פְּנֵיו. בְּחִיָּיו מִשְׁלָם לוֹ גְּמוּלוֹ הַטּוֹב בְּדֵי

ה' אֶתְכֶם: וּמִשְׁמְרוֹ אֶת הַשְּׁבֻעָה. מִחֲמַת
 שְׁמְרוֹ אֶת הַשְּׁבֻעָה: ט לְאַלְף דֹּר. וְלִהְלֵן
 הוּא אוֹמֵר (דְּכִיִּס כ, ט) לְאַלְפִים, כָּאֵן שְׁהוּא
 סְמוּךְ אֲצֵל לְשׁוֹמְרֵי מִצְוֹתָיו, הַעוֹשִׂין מִיִּרְאָה,
 הוּא אוֹמֵר לְאַלְף וְלִהְלֵן שְׁהוּא סְמוּךְ אֲצֵל

תפסיר רס"ג
 אָנָא אַמְרָךְ בְּהָא. אַלְיוּם
 וְאַעֲמַל בְּהָא:
וְאֵת-הַמְשַׁפְּטִים
אֲשֶׁר אֲנִי מְצוֹן הַיּוֹם
לַעֲשׂוֹתָם: וְתִשָּׂר יֵת תַּפְקִידָתָא וְיֵת קִימְיָא וְיֵת דִּינְיָא. דְּאַנָּא

מִפְקִיד לְךָ. יוֹמָא דִּין לְמַעַבְדְּהוֹן: פ פ פ

קִיט פִּיסוּקִים סִימָן פֿלֶטט

— רש"י —

לְהַאבִּידוּ מִן הָעוֹלָם הַבָּא: יֵה הַיּוֹם לַעֲשׂוֹתָם. וְלִמְחַר לְעוֹלָם הַבָּא לְטוֹל שְׂכָרָם:

חסלת פרשת ואתחנן

ברכה ראשונה שקודם ההפטרה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם. אֲשֶׁר בָּחַר, בְּנִבְיָאִים טוֹבִים. וְרָצָה
בְּדַבְרֵיהֶם, הַנְּאֻמִּים בְּאֵמֶת. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה. הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה,
בְּמֹשֶׁה עַבְדּוֹ, וּבְיִשְׂרָאֵל עַמּוֹ. וּבְנִבְיָאֵי, הָאֵמֶת וְהַצְדִּיק: (אמנ)

הפטרה דואתחנן

בישעיה סימן מי

א נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: נְבִיאָא אֲתַנְּבוּ תַנְחוּמִין,
עַל עַמִּי. יִימֵר, אֱלֹהֵינוּ: ב דַּבְּרוּ עַל-לֵב יְרוּשָׁלַם
וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה עֲבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לִקְחָהּ
מִיַּד יְהוָה כְּפָלִים כְּכֹל-חַטָּאתֶיהָ: מְלוֹ. עַל לְבַה דִּירֻשָׁלַם,
וְאֲתַנְּבוּ עָלֶיהָ. אָרִי עֲתִידָא דְתַתְּמְלִי, מַעַם גְּלוּתָהָא. אָרִי אֲשַׁתְּבִּיקוּ לָהּ,
חֹבְבָהּ. אָרִי קְבִילַת כָּס תַנְחוּמִין, מִן קָדָם יִי. כְּאֵלּוּ לִקְתַּת עַל חַד תַּרְיִן,
כְּכֹל חַטָּאתָהּ: ג קוֹל קוֹרָא בְּמִדְבָּר פִּנּוּ דְרַךְ יְהוָה יִשְׂרוּ
בְּעֶרְבָה מְסֻלָּה לְאֱלֹהֵינוּ: קַל דְּמַכְלִי. בְּמִדְבָּרָא. פִּנּוּ אֹרְחָא, קָדָם
עַמָּא דִּיִּי. כְּבִישׁוּ בְּמִישְׁרָא, כְּבִישִׁין קָדָם, כְּנִשְׁתָּא דְּאֱלֹהֵנָּא: ד כָּל-גִּיא

זֶלֶק הַדְּקֻדִּיק: עַל לֵב יְרוּשָׁלַם. כַּפֶּשֶׁט א' וְהִיא מִלְרַע:

שִׁמּוֹן הַמְּוֹרָד (ו) כָּל גִּיא. יֵשׁ הַקּוֹרְאִים מִלֵּת גִּיא לְלֵא בְטוּי הַיּוֹ"ד. וְיֵשׁ שְׂכָן מִבְּטָאִים הַיּוֹ"ד.

יִנְשֵׂא וְכַל-הָרַגְוּבְעָה יִשְׁפְּלוּ וְהִיָּה הָעֶקֶב לְמִישׁוֹר
 וְהִרְכָּסִים לְבִקְעָה: כָּל חֲלִיאָא, יִרְאָמוּן. וְכָל טוֹר וְרָמָא, יִמְאָכוּן. וְהִי
 כְּפָלָא, לְמִישְׂרָא, וּבֵית גְּדוּדִין, לְבִקְעָא: ה' וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ
 כָּל-בָּשָׂר יַחְדָּו כִּי פִי יְהוָה דְּבָר: וַיִּתְגַּלֵּי, יִקְרָא דִּי. וַיַּחֲזוּן כָּל
 בְּנֵי בְּסָרָא, כְּחָדָא. אָרִי בְּמִימְרָא דִּי, גְּזִיר כֶּן: וְקוֹל אֲמַר קָרָא
 וְאֲמַר מַה אֶקְרָא כָּל-הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל-חֲסִדּוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה:
 קָל דְּאֲמַר, אֲתַנְבִּי. וּמַתִּיב וְאֲמַר, מָא אֲתַנְבִּי. כָּל רְשִׁיעִיא, כְּעַסְבָּא. וְכָל
 תְּקַפְּהוֹן, כְּמוֹצָא דְּחֻקְלָא: ז' יִבֵּשׂ חֲצִיר נְבִל צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה
 נִשְׁבָּה בּוֹ אֲכֹן חֲצִיר הָעֵם: יְבִישׂ עַסְבָּא, נִתַּר נְצִיָּה. אָרִי רוּחָא מִן
 קָדָם יִי, נִשְׁבַּת בֵּיה. בְּכִין כְּעַסְבָּא חֲשִׁיבִין רְשִׁיעִיא, כְּעַמָּא: ח' יִבֵּשׂ
 חֲצִיר נְבִל צִיץ וְדְבַר-אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: מִית רְשִׁיעָא,
 אֲבָדוּ עֲשֵׁתוֹנוּהִי. וּפְתַגְמָא דְּאֱלֹהֵנָא, קִים לְעֵלְמִין: ט' עַל הַר-גְּבֵהָ
 עָלִי-לָךְ מִבְּשָׂרְתָּ צִיּוֹן הָרִימִי בַּכַּח קוֹלְךָ מִבְּשָׂרְתָּ
 יְרוּשָׁלַם הָרִימִי אֶל-תִּירָאִי אֲמַרִי לְעָרִי יְהוּדָה הִנֵּה
 אֱלֹהֵיכֶם: עַל טוֹר רָם סְקוּ לְכוֹן נְבִיאָא, דְּמַבְּשָׂרִין לְצִיּוֹן. אָרִימוּ
 בְּחִילָא, קְלִכוֹן. דְּמַבְּשָׂרִין, לִירְשָׁלַם. אָרִימוּ, לָא תִדְחִלוּן. אִימְרוּ,
 לְקַרוּיָא דְּבֵית יְהוּדָה. אֲתַגְּלִיאַת, מַלְכוּתָא דְּאֱלֹהֵכֹן: י' הִנֵּה אֲדָנִי
 יְהוָה בְּחֻזַּק יָבּוֹא וְזָרְעוּ מִשְׁלָה לּוֹ הִנֵּה שְׂכָרוֹ אֲתוֹ
 וּפְעֻלָּתוֹ לְפָנָיו: הָא יִי אֱלֹהִים, בְּתַקּוּף מִתְגַּלֵּי. וּתַקּוּף דְּרַע גְּבוּרְתִּיהָ,
 שְׁלֹטָא קְדָמוּהִי. הָא אֲגַר עֲבָדֵי מִימְרִיהָ, עֲמִיהָ. דְּכָל עוֹבְדֵיהוֹן, גְּלַן
 קְדָמוּהִי: י"א כְּרַעַה עֲדָרוּ יְרַעַה בְּזָרְעוֹ יִקְבֵּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ
 יִשָּׂא עָלוֹת יִנְהַל: כ' כְּרַעַיָא, דְּעֲדָרִיהָ רָעִי. בְּדַרְעִיהָ, מְכַנֵּישׂ אֲמַרִין.

ז' זֶלֶק הַדְּקָרוֹן: ז' נְבִל. תְּרוּיָהוּ, (וּכֵן בַּפִּס' ח') לָא לַרַע וְלָא לַעִיל אֲלָא בִּינוּנִית, כִּי יֵשׁ בְּהֵן
 שְׁנֵי טַעְמִים וְכ"כ עֲרוּגַת הַבֶּשֶׂם פ' כ"ז: נִשְׁבָּה בּוֹ. דַּגְשׁ הַבֵּי"ת כִּי הוּא נּוֹסַפְת: אֲכֹן. בְּמֵאֲרָכָה:
 חֲצִיר. בְּטַפְחָא. וְכ"ה בְּכ"ד גְּדוּל: ט' בְּכַח. בְּפִשְׁטָא א' גַּם בִּירוּשְׁלַמִּיִם: מִשְׁלָה לּוֹ. רַפָּה הַלְמ"ד
 וּבְת"ג מְסִיר עֲלֵיהָ לַחֹדֶר רַפִּי, וְכ"ה בִּירוּשְׁלַמִּיִם. גַּם בְּסַפֵּר לְשׁוֹן לְמוֹדִים בְּדִין אֲתִי מִרְחִיק
 שְׁהַלְמ"ד רַפָּה וַיִּצְאָה מִן הַכֹּלֵל. גַּם רַד"ק בְּשַׁעַר אַהוּ"י ע"ש:

ובחנייה, מסובר רפיכין, מינקתא, בנית מדבר: ^{יב} מי-מדד בשעלו
 מים ושמים בזרת תבן וכל בשלש עפר הארץ ושקל
 בפלס הרים וגבעות במאזנים: מן אמר אלין, קים אמר ועבד.
 דכל מי עלמא חשיבין קדמוהי, בטפא בשעולא. ומשחת שמיא, כאלו
 בזרתא מתקנין. ועפרא דארעא, כאלו במכילא אתכל. וטוריא, כאלו
 מתקל תקילין. ורמתא, הא כד במוזניא: ^{יג} מי-תבן את-רוח יהוה
 ואיש עצתו יודיענו: מן תקין ית רוח קדשא בפום כל נבייא, הלא
 יי. וצדיקיא עבדי מימריה פתגמי רעותיה, הודענו: ^{יד} את-מי נועץ
 ויבינהו וילמדהו בארח משפט וילמדהו דעת ודרך
 תבונות יודיענו: להון דבעו מן קדמוהי, אספר חכמא. ואליפנון,
 אורח דדין. ויהב לבניהון, אורייתא, ואורח דסקלתנו לבני בניהון,
 הודענו: ^{טו} הן גוים כמר מדלי וכשחק מאזנים נחשבו הן
 איים כדק יטול: הא עממיא, בטפא מדול. וכעיל מוזניא, חשיבין.
 הא נגותא, כדקא דפרח: ^{טז} ולבנון אין די בער וחיתו אין די
 עולה: ואילני לבנון. לא יספקון, לאדלקא. וחיותא דביה, לית היא,
 כמסת לעלא: ^{יז} כל-הגוים כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו-
 לו: כל עממיא, כלמא עובדיהון, גמירא ושיצאה, אנון חשיבין קדמוהי:
^{יח} ואל-מי תדמיון אל ומה-דמות תערכו לו: ולמן אתון
 מדמן למדון, קדם אל. ומא דמות, דאתון מסדרין קדמוהי: ^{יט} הפסל
 נסך חרש וצרף בזהב ירקענו ורתקות כסף צורף: הא
 צלמא, נגרא עבד. וקינאה, בדהב מחפי ליה. ושישלן דכסף, קינאה
 מאחיד ליה: ^כ המסכן תרומה עץ לא-ירקב יבחר חרש
 חכם יבקש-לו להכין פסל לא ימוט: אורן ברי. אעא דלא

זולק הדקדוק: יב וכל בשלש. תיבת 'וכל' בקמץ רחב וטעם מארכה, ולא במקף: יג ואיש.
 בטפחא: עצתו. במארכה. וכן מוכח התרגום: יד את מי נועץ. העיין קמץ בפשטא וכ"ה
 בירושלמיים: טו ורתקות. הקו"ף רפה (בסת"י) גם בירושלמיים:

אֶחֶיד בֵּיהּ רַקבָא, בָּחַר. נִגְרַ אַמֶּן, בְּעֵי לֵיהּ. לֵאתְקַנָּא צִילִם, דְּלֵא יַעֲטִילֵי:
כ הָלֹוא תִדְעוּ הָלֹוא תִשְׁמְעוּ הָלֹוא הִגֵּד מֵרֵאשׁ לְכֶם
הָלֹוא הִבִּינוּתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: הָלֵא יִדְעִתּוּן, הָלֵא שְׁמַעְתּוּן.
הָלֵא. אֵתְחֹוא מִן אֹלָא עוֹבֵד סַדְרֵי בְרֵאשִׁית, לְכוּן. הָלֵא תִסְתַּבְּלוּן,
לְמַדְחַל. קָדַם מִן דְּבֵרָא, יְסוּדֵי אַרְעָא: **כ** הַיֵּשֶׁב עַל-חֹג הָאָרֶץ
וַיִּשְׁבִּיהָ פַחַגְבִּים הַנוֹטָה כִּדְק שָׁמַיִם וַיִּמְתַּחֶם פֶּאֱהֵל
לְשַׁבֵּת: דְּאִשְׁרֵי בְתַקוּף רוּמָא, שְׂכִינַת יְקָרִיהּ. וְכֹל יִתְבִּי אַרְעָא, חֲשִׁיבִין
קְדַמּוּהֵי בְּקַמְצִין. דְּמַתַּח בּוּזְעִיר, שְׁמַיָּא. וּפְרַסְנוּן בְּמִשְׁכַּן יְקָרָא, לְבֵית
שְׂכִינְתֵיהּ: **כ** הַנוֹתָן רוּזְנִים לְאִין שְׁפִטֵי אַרְץ בַּתְּהוּ עֲשָׂה:
דְּמַסַּר שְׁלִטוֹנִין, לְחַלְשָׂא. דִּינֵי אַרְעָא, בְּלָמָא עֲבִיד: **כ** אִף בַּל-נִטְעוּ
אִף בַּל-זָרְעוּ אִף בַּל-שָׂרַשׁ בְּאַרְץ גְּזָעִים וְגַם-נִשְׂרַף בָּהֶם וַיִּכְּשׁוּ
וַיִּסְעֶרְהּ בְּקֶשׁ תִּשְׁאֵם: אֶפְלוּ וּפִשְׁוּן. אֶפְלוּ יִסְגּוּן. אֶפְלוּ יִתְרַבּוּן בְּאַרְעָא,
בְּגִיהוּן. וְאִף רִגְזִיהּ יִשְׁלַח בְּהוּן, וַיִּבְהַתּוּן. וּמִימְרִיהּ בְּעַלְעוּלָא לְקֶשָׂא, יִבְדַּר
יִתְהוּן: **כ** וְאַל-מִי תִדְמִיוּנִי וְאַשׁוּהָ יֵאמֶר קְדוֹשׁ: וְלִמֵּן תִּדְמֵן
קְדָמִי, וְתִשׁוּן. יֵימַר, קְדִישָׂא: **כ** שְׂאוּ-מָרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי-
בְרָא אֱלֹהֵי הַמוֹצִיא בְּמַסְפָּר צְבָאִים לְכֹלִם בְּשֵׁם יְקָרָא מַרְב
אוֹנִים וְאַמְיִץ כַּח אִישׁ לֹא נַעֲדָד: זְקוּפוּ לְרוּמָא עֵינֵיכוֹן וְחֹזוּ
לְמַדְחַל, קָדַם מִן דְּבֵרָא אֲלִין. דְּאִפִּיק בְּמַנְיָן, חִילֵי שְׁמַיָּא. לְכַלְהוֹן, בְּשִׁמְחָן
קָרִי. מַסְגֵּי גְבוּרָן, וְתַקוּף חִיל. חַד מִסְדְּרִיהּ, לֹא מַתְעַבֵּב: **כ** הָעֲנִיִּים
וְהָאֲבִיוֹנִים מִבְּקֻשִׁים מִים וְאִין לְשׁוֹנִם בְּצַמָּא נִשְׁתַּה אֲנִי
יְהוּה אֲעִנֶם אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא אֲעִזְבֶם: עֲנוּתְנִיָּא וְחֲשִׁיכִיָּא.
דְּמַחְמַדִּין לְאַלְפָּנָא הָא בְּצַהֲיָא לְמִיָּא, וְלֹא מִשְׁכַּחִין. רוּחְהוּן, בְּסַגּוּפָא
מְשַׁלְּהִיָּא. אֲנָא יי, אֶקְבִּיל צְלוֹתְהוּן. אֱלֹהֵא דִישְׂרָאֵל, לֹא אֲרַחִיקְנוּן:

(גְּאֲלֵנוּ יְהוּה צְבָאוֹת שְׁמוֹ קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:)

(פְּרַקְנָא. יי צְבָאוֹת, שְׁמִיָּהּ קְדִישָׂא, דִישְׂרָאֵל:)

עַל דָּא יִתְבְּרַד וַיִּשְׁתַּבַּח, שְׁמָא רַבָּא קְדִישָׂא. דִּי לְעִילָא, חֵיא וְקִימָא. מְבָרַד הוּא לְעֵלָם,
וְלְעֵלְמֵי עֲלְמִיָּא:

